

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา โดยประยุกต์ใช้หลักสแปยะธรรมครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับดังนี้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผลการศึกษาสภาพการดำเนินงาน สภาพปัญหา และการแก้ปัญหาในอดีตถึงปัจจุบัน ในการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในภาพรวมและโรงเรียนพระปริยัติธรรมที่ได้รับการคัดเลือกเป็นโรงเรียนตัวอย่างศึกษา

1.1 สักเคราะห์เอกสารเรื่องประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ.). 2552 : 1-3) เรื่องนโยบายและแผนการจัดการศึกษา วิชาการพระพุทธศาสนา (กรมการศาสนา. 2531 : 5-18) เรื่องแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการการพัฒนาศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา (พ.ศ. 2553-2562) (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. 2552 : 18-27) การสัมภาษณ์พระราชธีรภรณ์ เจ้าคณะจังหวัดหนองคาย (สัมภาษณ์. 2553) การสัมภาษณ์พระครูผู้สอนสุภกิจโกศล เลขานุการกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาที่ 8 (สัมภาษณ์. 2553) และการสัมภาษณ์อาจารย์ไชยพร มาลาอบ นักวิชาการชำนาญการพุทธศาสนา (สัมภาษณ์. 2553) จากการสังเคราะห์เอกสารและสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สรุปได้ดังตารางที่ 2 แสดงสภาพปัญหาและการแก้ไขปัญหามานagementจากการจัดการจากอดีตถึงปัจจุบัน ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงสภาพปัญหาและการแก้ไขปัญหามานagementจากการจัดการโรงเรียนจากอดีตถึงปัจจุบัน

สภาพปัญหาการบริหารจัดการโรงเรียน	การแก้ไขปัญหามาจากอดีตถึงปัจจุบัน
ด้านบุคลากร 1. ผู้บริหารขาดการร่วมกันวางแผนงาน กลยุทธ์ขององค์กรที่ชัดเจน 2. ครูผู้สอนผู้สอนขาดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานอันเกี่ยวกับสวัสดิการ	ด้านบุคลากร 1. ผู้บริหารยังคงยึดความเห็นของตนเป็นหลัก (อัตตาธิปไตย) 2. ได้รับการแก้ไขจากภาครัฐเพิ่มขึ้นเรื่องสวัสดิการ และเงินเดือน แต่ยังไม่ค่อยอยู่

ตารางที่ 2 แสดงสภาพปัญหาและการแก้ไขปัญหการบริหารจัดการ โรงเรียนจากอดีตถึงปัจจุบัน (ต่อ)

สภาพปัญหการบริหารจัดการโรงเรียน	การแก้ไขปัญหจากอดีตถึงปัจจุบัน
<p>ด้านบุคลากร (ต่อ)</p> <p>3. ครูผู้สอนขาดความมั่นคงในวิชาชีพ</p> <p>4. ผู้เรียนขาดการฝึกฝนอบรมกริยามารยาทอันดี เรื่องสมณสาธูป (เน้นวิชา แต่ขาดจรรยา)</p> <p>5. ผู้เรียนขาดทักษะความชำนาญด้านการลงมือปฏิบัติกิจกรรมเกี่ยวกับทักษะชีวิต</p>	<p>ด้านบุคลากร (ต่อ)</p> <p>3. ยังไม่ได้รับการแก้ไขมากนัก</p> <p>4. ยังไม่ได้รับการแก้ไขให้เห็นผลเชิงประจักษ์ หรือยังขาดการประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ</p> <p>5. ยังไม่ได้รับการส่งเสริมสนับสนุนมากนัก เพราะขาดความเข้าใจที่ชัดเจน</p>
<p>ด้านวิชาการ</p> <p>1. หลักสูตรขาดความเป็นอัตลักษณ์ของปรียัติสามัญ อิงกับการศึกษาทางโลกมากเกินไป</p> <p>2. ขาดกลยุทธ์ในเรื่องคุณภาพการศึกษาทั้งเรื่องวิชา (ความรู้) และจรรยา (จริยธรรม)</p> <p>3. ไม่มีระบบการนิเทศติดตามผลการดำเนินงานของโรงเรียน</p> <p>4. ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ความพร้อมของอุปกรณ์การเรียนการสอนไม่มีประสิทธิภาพ</p> <p>5. งานวิจัยเพื่อการพัฒนาการเรียนการสอนมีน้อย</p>	<p>ด้านวิชาการ</p> <p>1. ยังไม่ได้รับการปรับปรุง เพราะต้องยึดตามหลักสูตรแกนกลาง</p> <p>2. กำลังดำเนินการอยู่ ภายใต้แผนพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม พ.ศ. 2553-2562</p> <p>3. ยังไม่ได้รับการแก้ไขให้เห็นผลชัดเจนในทางปฏิบัติ</p> <p>4. ของราคาแพง ต้องใช้ทุนสูงในการจัดหาซ่อมแซม ขาดงบประมาณในเรื่องดังกล่าว</p> <p>5. ยังคงไม่ได้รับการแก้ไขในประเด็นนี้</p>
<p>ด้านอาคารสถานที่</p> <p>1. ขาดการประชาสัมพันธ์ภาพลักษณ์ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม</p> <p>2. อาคารสถานที่สกปรก มีกลิ่นเหม็นอับ</p> <p>3. ไม่ร่มรื่น ไม่สงบ</p> <p>4. อาคารสถานที่ไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย</p> <p>5. เป็นแหล่งเอื้อก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับอบายมุข</p>	<p>ด้านอาคารสถานที่</p> <p>1. มีการแก้ไขบ้าง แต่ยังไม่เห็นผลเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนมากนัก</p> <p>2. ได้รับการแก้ไขบ้างแล้ว แต่ยังไม่ต่อเนื่องยั่งยืน</p> <p>3. มีความจำกัดในเรื่องพื้นที่ปลูกต้นไม้</p> <p>4. ผู้บริหาร ครูผู้สอน นักเรียนขาดความรับผิดชอบต่อน้ำที่ของตนเอง</p>
<p>ด้านงบประมาณ</p> <p>1. ได้รับเงินอุดหนุน ซึ่งไม่ใช่เงินงบประมาณ</p> <p>2. คุณภาพชีวิตผู้เรียน ขาดมาตรฐานเดียวกัน</p> <p>3. ขาดการดูแลเรื่องโภชนาการที่ดี แก่สามเณร</p>	<p>ด้านงบประมาณ</p> <p>1. มีเงินอุดหนุนเพิ่ม แต่ยังคงไม่เพียงพอ</p> <p>2. ผู้เรียนอยู่ต่างวัดกัน จึงได้รับการแก้ไขน้อย</p> <p>3. ยังคงไม่ได้รับการแก้ไขให้เห็นผลชัดเจน</p>

ตารางที่ 2 แสดงสภาพปัญหาและการแก้ไขปัญหการบริหารจัดการ โรงเรียนจากอดีตถึงปัจจุบัน (ต่อ)

สภาพปัญหาการบริหารจัดการโรงเรียน	การแก้ไขปัญหามาจากอดีตถึงปัจจุบัน
ด้านงบประมาณ (ต่อ)	ด้านงบประมาณ (ต่อ)
4. ขาดการให้การศึกษาเรื่องสุขภาวะทางกาย และ สุขภาวะทางจิตใจแก่บุคลากร	4. มีการรณรงค์บางช่วงเท่านั้น ไม่ได้มีกิจกรรมที่ต่อเนื่องยั่งยืน
5. ขาดการจัดการงบประมาณที่ดีจากภาครัฐ	5. ก็ยังคงต้องรอคอยการอุดหนุนช่วยเหลือต่อไป

1.2 ศึกษาหลักเกณฑ์การคัดเลือก โรงเรียนพระปริยัติธรรมตัวอย่างศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างอาสาสมัคร (Voluntary Sampling) โดยพิจารณาจากเกณฑ์ดังนี้คือ

- 12.1 ความพร้อมของบุคลากรในโรงเรียน
- 12.2 ความร่วมมือจากผู้บริหาร และบุคลากรในโรงเรียน
- 12.3 ความสะดวกของผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย
- 12.4 ระยะทางของแต่ละโรงเรียน
- 12.5 ความสมัครใจของผู้บริหาร โรงเรียน
- 12.6 ความประหยัดและความคุ้มค่า

ได้โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในจังหวัดหนองคาย จำนวน 4 โรงเรียน คือ

1. โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดพระธาตุราชภูร์บำรุง ทำกิจกรรมปลูกต้นไม้
2. โรงเรียนบาลีสาธิตศึกษาฯ วัดศรีสะเกษ ทำกิจกรรมรณรงค์ปลูกต้นไม้
3. โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดกุ่มภประดิษฐ์ ทำกิจกรรมอาสาสมัคร
4. โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดอัมพวัน ทำกิจกรรมอาหารอาสาสมัคร

1.3 ศึกษาระเบียบวิธีวิจัยที่มีกระบวนการสอดคล้อง เหมาะสมกับพื้นที่จังหวัดหนองคาย ผู้วิจัยได้ประยุกต์แนวคิดของดร.สีลาภรณ์ บัวสาย (ABC RD) และรศ.ดร.กาญจนา แก้วเทพ CBR ซึ่งได้ดำเนินการดังต่อไปนี้

ระเบียบวิธีวิจัยเพื่อท้องถิ่นประกอบด้วย 3 ส่วนสำคัญคือ 1) งานวิจัยวิชาการ คือ งานที่ รักษาแก่นของขั้นตอนที่จำเป็นของวิธีการทางวิทยาศาสตร์ อาจมีการตัด ลดทอน ทดแทน แปรรูปแบบ เช่น นักวิจัยที่เป็นชาวบ้านจะไม่เตรียมฐานความรู้ด้วยการทบทวนวรรณกรรม แต่จะใช้การจัดการ ความรู้เข้ามาทดแทน 2) งานพัฒนา คือ การศึกษาเป้าหมายที่จะนำเอาความรู้ที่ค้นพบไปค้นคิด

กิจกรรม เพื่อการปรับปรุงแก้ไขสภาพแวดล้อม ให้เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีอย่างมีแผน มีข้อมูล-
 ข้อเท็จจริงรองรับ และ 3) วิถีชาวบ้าน คือ นักวิจัยชาวบ้านที่มีวิถีคิดแตกต่างไปจากนักวิจัย
 นักพัฒนา ดังนั้นทุกขั้นตอนจึงต้องกำกับด้วยวิธีแบบชาวบ้าน เพื่อให้ความรู้ที่เกิดจากงานวิจัย
 สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

ขั้นตอนวิธีวิทยาการวิจัยโดยสรุปมี 7 ขั้นตอน โดยขั้นตอนเหล่านี้จะเน้นไปที่คุณลักษณะ
 เฉพาะที่ปรากฏในงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่ต่างไปจากวิธีวิทยาของการวิจัยแบบวิชาการทั่วไปมีดังนี้ 1)
 การแสวงหาตัวนักวิจัย 2) การพัฒนาโจทย์วิจัย 3) การออกแบบงานวิจัย 4) การทำความเข้าใจร่วม
 5) การจัดการข้อมูล 6) การใช้ประโยชน์จากข้อมูล 7) การสรุปบทเรียน โดยขั้นตอนเหล่านี้สามารถ
 ปรับหรือมีความยืดหยุ่นตามความเหมาะสมของประเด็น พื้นที่ หรือกระบวนการ แม้งานวิจัยเพื่อ
 ท้องถิ่นถูกจัดว่าเป็นงานวิจัยแบบมีส่วนร่วม แต่ในวิธีวิทยาทั้ง 7 ขั้นตอนนั้นมีอยู่ 3 ขั้นตอนที่ยัง
 สอดคล้องกับวิธีวิทยาของการวิจัยเชิงวิชาการทั่วไป คือขั้นตอนที่ 3 ถึง 5 ที่มีกรอบเชิงวิชาการที่
 ต้องคำนึงถึง คือ ประเภทของงานวิจัย ประเด็นของงานวิจัยและสาขาวิชาการของงานวิจัย (กาญจนา
 แก้วเทพ. 2552 : 29)

1.4 ผลการศึกษาสภาพการดำเนินงาน สภาพปัญหา และการแก้ปัญหาในอดีตถึงปัจจุบันใน
 การบริหารจัดการของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตพื้นที่จังหวัดหนองคายที่ได้รับ
 การคัดเลือกเป็นโรงเรียนตัวอย่างศึกษา ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังต่อไปนี้

หลังจากที่ได้ขอค้นพบจากการสังเคราะห์เอกสารแล้ว จึงได้นำเอาข้อค้นพบนั้นมาเป็น
 องค์ประกอบสำคัญในการจัดประชุมเสวนา (Focus Group Discussion) พระเถระผู้ใหญ่ในพื้นที่จังหวัด
 หนองคาย ผู้บริหาร โรงเรียน ผู้ทรงคุณวุฒิ ครูผู้สอนและนักเรียน จำนวนทั้งหมด 20 รูป/คน เพื่อหา
 แนวทางพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย ตาม
 หนังสือที่ รจอ.0200.2/120-121 สำนักงานรองเจ้าคณะอำเภอ วัดศรีชมภูองค์ที่ ๓ ต.น้ำโมง อ.ท่าบ่อ
 จ.หนองคาย 43110 ลงวันที่ 12 พฤษภาคม 2554 เรื่อง นิมนต์/เชิญร่วมประชุมเสวนาเพื่อหา
 แนวทางพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม สรุปสาระสำคัญของการประชุมเสวนา
 (Focus Group Discussion) ได้ข้อเสนอแนะดังนี้

1.4.1 ในด้านผู้บริหาร ควรได้รับการพัฒนาให้มีให้เกิดการกำหนดโครงสร้าง แผนงาน กล
 ยุทธ์ขององค์กรให้ชัดเจน ทำงานให้เป็นระบบ อาศัยการมีส่วนร่วมของบ้าน (ชุมชน) สมรรถนะที่
 สำคัญและจำเป็นของผู้บริหาร ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารมืออาชีพ ศึกษาดูงานทั้งในและ
 ต่างประเทศ กระจายอำนาจการบริหารและตัดสินใจร่วมกัน ปรับวิสัยทัศน์ใหม่

1.4.2 ด้านครูผู้สอนควรได้รับการพัฒนาให้มีให้เกิดการทำตนเป็นแบบอย่างที่ดี จิตวิญญาณแห่งความเป็นครูผู้สอน เทคนิควิธีการสอน สื่อการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ สร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน เน้นให้เด็กทำงานเป็นทีม ครอบงำนักเรียนให้ได้ จัดการทัศนศึกษาดูงาน ปรับเงินเดือนให้ตรงตามวุฒิการศึกษา ให้ทุนการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น แสวงหาความร่วมมือจากบุคลากรภายนอกมาเป็นอาจารย์พิเศษ

1.4.3 ด้านผู้เรียน ควรได้รับการพัฒนาให้มีให้เกิดการเป็นศาสนทายาทที่ดีของพุทธศาสนา มีความรู้คู่คุณธรรม (วิชาจรณสัมปัน โน) ฝึกอบรมกริยามารยาทที่ดี ศึกษาศิลปวิทยาเต็มที่ สนับสนุนให้เป็นคนดีมีศีลธรรม เพิ่มบทบาทให้นักเรียนได้แสดงออกอย่างสำรวมและเหมาะสม ส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้ลงมือทำกิจกรรมด้วยตนเองให้มากที่สุด มีระบบเครือข่ายดูแลนักเรียนด้วยปัจจัยสี่หาทุนอุดหนุน เอาใจใส่นักเรียนเป็นรายบุคคล มีความเมตตาเห็นใจนักเรียนสร้างแรงจูงใจให้อยากมาบวชเรียน สร้างสายสัมพันธ์กับนักเรียน ทำการวิจัยในชั้นเรียน เยี่ยมบ้านนักเรียน หรือผู้ปกครอง

1.4.4 ด้านการพัฒนาชุมชนและแหล่งเรียนรู้ ควรได้รับการพัฒนาให้มีให้เกิดการปรับภูมิทัศน์ของโรงเรียนให้สะอาด น่าอยู่ น่าเรียนอย่างมีความสุข จัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ที่เอื้อต่อนักเรียน จัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน เกื้อกูลด้านงานบริการสังคม ต้องประเมินตนเองและยอมรับคำชี้แนะจากผู้อื่นอย่างเต็มใจ ประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาทำโรงเรียน ชุมชน สังคมบริหารจัดการ การเรียนการสอน หรือทำกิจกรรมร่วมกัน โดยมีเป้าประสงค์เพื่อให้เด็กหรือสามเณรเป็นคนดี เป็นแบบอย่างของชุมชน ขอรับการสนับสนุนจาก อบจ. อบต. ภาคส่วนอื่น ๆ ในสังคม จัดทำระบบประกันคุณภาพภายในให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลให้อยู่ในรูปของคณะกรรมการจากตัวแทนทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการพัฒนา

1.4.5 ด้านอาคารสถานที่ ควรปรับปรุงภูมิทัศน์ใหม่ จัดอาคารสถานที่ให้เหมาะสม เปิดประตูโรงเรียน ทำพื้นที่ให้สะอาด ร่มรื่น น่าอยู่ น่าศึกษา สร้างศรัทธาให้เกิดขึ้นกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และประชาสัมพันธ์ด้วยนวัตกรรมใหม่ ๆ

2. ผลการจัดทำร่างการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา โดยประยุกต์ใช้หลักสัปปายะธรรม ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

2.1 จัดประชุมเสวนา (Focus Group Discussion) เพื่อยกร่างการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา โดยประยุกต์ใช้หลักสัปปายะธรรม พระเถระผู้ใหญ่ในพื้นที่ ผู้จัดการผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ครูผู้สอนผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดหนองคาย ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษาหนองคาย เขต 21 นักวิชาการชำนาญการพระพุทธศาสนา เลขานุการเจ้าคณะจังหวัดหนองคาย ผู้ประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอกเชิงอภิमान

ของสมศ. และผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้อง จำนวนทั้งหมด 20 รูป/คน เมื่อวันอาทิตย์ที่ 2 มิถุนายน พ.ศ. 2554 ณ ห้องประชุมสำนักงานเจ้าคณะอำเภอท่าบ่อ วัดศรีชมภูองค์ตื้อ ต.น้ำโมง อ.ท่าบ่อ จ.หนองคาย เริ่มประชุมเวลา 08.30 – 11.30 น. ได้ร่างรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ดังต่อไปนี้

การบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา โดยประยุกต์ใช้หลัก สปปายะธรรม ต้องเริ่มต้นจากองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. บุคคลสปปายะ หมายถึง พระเถระผู้ใหญ่ ผู้จัดการ ผู้บริหาร โรงเรียน ครูผู้สอน กรรมการสถานศึกษา ผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่น ต้องประกอบด้วยคุณลักษณะ 9 ดีสู่วิถีการพัฒนา เสริมสร้างตนตามพุทธบัญญัติ ผ่านกระบวนการพุทธวิธี วิถีพอเพียง ด้วยกระบวนการสร้างความเข้มแข็งกัลยาณมิตร เครือข่าย สู่ความเป็นอริยศาสนาคารย

1.1 องค์ประกอบของบุคคลสปปายะ ต้องประกอบด้วยองค์คุณธรรมต่อไปนี้คือ

1.1.1 กัลยาณมิตรธรรม 7

1.1.2 โภชนงค์ 7

1.1.3 สปปริสธรรม 7

1.1.4 พรหมวิหาร 4

1.1.5 พลละ 5

1.1.6 ฌราวาสธรรม 4

1.1.7 สังคหวัตถุ 4

1.1.8 บารมี 10

1.1.9 กตัญญูกตเวทิตาธรรม

2. ฆัมมสปปายะ หมายถึง การบริหารงานวิชาการ เน้นกระบวนการเรียนรู้เต็มระบบเชิง พุทธ (พุทธธรรม) ผ่านกระบวนการปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ สู่ความเจริญอกงามของชีวิต ด้วยระบบ ภาวนา 4

2.1 องค์ประกอบของฆัมมสปปายะ ต้องประกอบด้วยองค์คุณธรรมดังต่อไปนี้

2.1.1 ไตรสิกขา

2.1.2 สีล 10

2.1.3 สมณสารูป

2.1.4 เสนิยวัตร 75

2.1.5 สติปัญญาฐาน 4

- 2.1.6 ไตรลักษณ์
- 2.1.7 โยนิโสมนสิการ
- 2.1.8 ปัญญาวุฒิธรรม 4
- 2.1.9 โสภณธรรม 2 (ขันติ โสรจจะ)
- 2.1.10 โลกपालธรรม 2 (หิริ โอตตปยะ)
- 2.1.11 กาวนา 4
- 2.1.12 อธิธัมม 4
- 2.1.13 อริยสัจจ์ 4
- 2.1.14 มรรคมรรค 8

3. อาวาสสี่ปายะ หมายถึง การจัดการ การปรับปรุง การก่อสร้างศาสนศึกษาสถานให้มี
ภูมิบริบทเชิงพุทธ ที่อยู่ดีมีสุข ปลอดภัย ห่างไกลอบายมุข รู้ต้นเนกขัมม สะอาด สว่าง สงบ

3.1 องค์ประกอบของอาวาสสี่ปายะ ต้องประกอบด้วยองค์คุณธรรมต่อไปนี้

- 3.1.1 เขตพุทธาวาส
- 3.1.2 เขตธรรมาวาส
- 3.1.3 เขตสังฆาวาส
- 3.1.4 เขตฆราวาส
- 3.1.5 สะอาด
- 3.1.6 สว่าง
- 3.1.7 สงบ
- 3.1.8 ร่มรื่น
- 3.1.9 ร่มเย็น
- 3.1.10 สามารถใช้ประโยชน์ร่วมกันได้
- 3.1.11 ส่งเสริมการเรียนรู้
- 3.1.12 ปลอดภัย
- 3.1.13 ใส่ใจสุขภาพกาย
- 3.1.14 ใส่ใจสุขภาพจิต

4. อาหารสี่ปายะ หมายถึง การจัดสรรงบประมาณการบริหาร โภชนาการเชิงพุทธให้
เหมาะสม พอเพียง อร่อย สะอาดปราศจากสารพิษ ปลอดภัย ใส่ใจสุขภาพกายและสุขภาพจิต
ส่งเสริมเหมาะเอื้อต่อการเรียนรู้

4.1 องค์ประกอบของอาหารสี่ปายะ ต้องประกอบด้วยองค์คุณธรรมต่อไปนี้

4.1.1 ทางด้านกายภาพ

- 1) อาหารหลัก 5 หมู่
- 2) สุขอนามัย
- 3) สุก
- 4) สะอาด
- 5) ปลอดภัย
- 6) ไร้โรค
- 7) จีวรเครื่องนุ่งห่ม
- 8) คิลานเภสัชบริวาร
- 9) วัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นต่อพัฒนาการการเรียนรู้
- 10) มีความเพียงพอต่อการใช้สอย

4.1.2 ทางด้านจิตภาพ

- 1) ธรรมมาหาร
- 2) มารยาทในการขบฉัน
- 3) ผัสสาหาร
- 4) ปีติ
- 5) โภชเน มัตตัญญูตา

2.2 เมื่อได้ยกร่างการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา แล้วผู้วิจัยได้นำร่างต้นแบบดังกล่าว ไปสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านการบริหารจัดการ ระดับสูง (Cream Executives Indept-interview) เกี่ยวกับประกอบไปด้วย 5 รูป/คน ดังนี้

2.2.1 พระมหาวิจิตรชัย วชิรเมธี (ว. วชิรเมธี) ผู้อำนวยการสถาบันวิมุตตยาลัย

2.2.2 พระไพศาล วิสาโล เจ้าอาวาสวัดป่าสุคโต อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ

2.2.3 รศ. ดร.บรรจบ บรรณรุจิ ราชบัณฑิตยสถาน กรุงเทพมหานคร

2.2.4 ดร.สีลาภรณ์ บัวสาย รองผู้อำนวยการสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย และผู้อำนวยการฝ่ายชุมชนและสังคม (สกว.)

2.2.5 ครูผู้สอนบาทุทธินันท์ ปรัชญพฤทธิ์ ปราชญ์ชาวบ้าน กรรมการสภาการศึกษาแห่งชาติ

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญได้สรุปประเด็นสำคัญและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมไว้ดังต่อไปนี้

1) พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี (ว. วชิรเมธี) (2554 : สัมภาษณ์) ได้ให้ความสำคัญกับธรรมสัปปายะว่า “สถาบันอาตมามีหลักสูตรกิเลสแมนเนจमेंท์ สอน 4 วิชา คือ 1) วิชาการ ให้มีความรู้รอบตัวกว้างขวาง พูดย่าง ๆ ว่าสอนคนให้เป็นพหูสูต 2) วิชาชีพ ทุกคนจะต้องมีทักษะการทำมาหากินโดยสุจริต ให้เป็นสัมมาอาชีพะ ได้กำไรโดยที่สังคมไม่ขาดทุน 3) วิชาชีวิต จะต้องมาเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรม อาตมาได้บอกน้อง ๆ เสมอว่า “การเรียนรู้ทำให้มีงานทำ แต่การทำกิจกรรมทำให้ใช้ชีวิตเป็น” 4) วิชาจิตภาวนา ให้สิ่งที่เราออกแบบขึ้นมา ให้เป็นลักษณะการศึกษาแบบ Learning by Doing ให้มาก ต้องมุ่งศักยภาพไปใช้จิตปัญญา และการเรียนการสอนต้องควบคู่ไปกับกิจกรรมให้มากที่สุด ถ้าใช้ตามแนวพุทธธรรม สิ่งที่ดีที่สุดคือองค์ความรู้ แต่สิ่งที่ขาดคือการไปถึงเอาองค์ความรู้ออกมาสู่วิถีปฏิบัติ อาตมาสรุปว่า การรับแขก คือศิลปะ ถ้าคุณไม่ให้เกียรติคน แล้วคนที่ไหนจะมาให้เกียรติคุณ ปฏิสัมพันธ์การวธา การวะ 6 นี้คือสิ่งที่อาตมาใช้แล้วมันได้ผลมาก การบริหารจัดการ ควรเพิ่มวิชาสมบัติผู้ดีให้แฉะ แนวพุทธก็คือ เสด็จวัตร 75 เรียกว่าหลักสูตรธรรมทายาท เพื่อให้เกิดเป็นพระเถระในอนาคตขึ้นมา”

2) พระไพศาล วิสาโล (2554 : สัมภาษณ์) ได้ให้ความสำคัญกับบุคคลสัปปายะว่า “ในเรื่องสัปปายะนั้นมีหลักการว่าต้องใช้สิ่งแวดล้อมเข้ามาช่วย ถ้าเป็นเรื่องของระบบ ของชุมชนต้องมีเรื่องอื่นเข้ามาช่วยด้วย เช่นเรื่องวินัย ระเบียบชีวิตของสังคม ชุมชน อันนี้จะกว้างกว่า ละเอียดยกว่า สัปปายะไม่ได้พูดถึงเรื่องการจัดการ การสร้างระเบียบ เป็นเรื่องอย่าง ๆ สิ่งแวดล้อม อากาศ บุคคล อาหาร โจร เป็นส่วน ๆ แต่ไม่กล่าวถึง จัดการ หรือระบบ วินัยถูกสร้างขึ้นเพื่อรองรับชุมชน สังคม ถ้าจับแก่นได้ก็ประยุกต์ใช้กับชุมชน โรงเรียนได้ อย่างมีความสุข วินัยเป็นเรื่องการจัดการ มีหลายมิติ ระเบียบชีวิต ระบบสังคม เช่นว่า ในโรงเรียนเราจะทำอะไรให้ทุกคนมีส่วนร่วม ทุกคนรู้สึกเป็นเจ้าของ ถ้าทำอย่างนี้ทุกคนจะมีความสุขมาก นอกจากนี้ท่านยังให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมอีกว่า ถ้ามีครูผู้สอนบาอาจารย์ดี กัลยาณมิตรดีก็จะช่วยได้เยอะ ก็เข้ากับหลักสัปปายะ เช่น อาหาร ครูผู้สอนสถานที่ ภูมิอากาศ และต้องอาศัยระเบียบ การจัดการ คนที่เป็นหลัก ถ้ามีบุคคลที่เป็นแบบอย่างที่ดี ก็ช่วยส่งเสริมกันไปสู่การปฏิบัติได้ คุณลักษณะบุคคลสัปปายะในสมัยใหม่ 4 (คนสมบูรณ์แบบ) คือ 1) คิดถึงผู้อื่นมากกว่าตัวเอง 2) สามารถเข้าถึงความสุขที่ไม่อิงวัตถุ ไม่ใช่วัตถุนิยม 3) ไม่หวังพึ่งรอคอย โชค หวังพึ่งตนเอง และ 4) คิดถูก คิดเป็น คิดเป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น”

3) อาจารย์ดร.สิลาภรณ์ บัวสาย (2554 : สัมภาษณ์) ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับบุคคลสัปปายะและอวาสสัปปายะว่า โรงเรียนพระปริยัติธรรมต้องการพัฒนาเชิงระบบของโรงเรียนพระปริยัติธรรม คุณภาพจะต้องให้ชัด อาจเอาเรื่องสัปปายะเป็นปม เป็นแนวคิด เราต้องวิเคราะห์ สัปปายะ ระบบด้านบุคคล ที่จะเกี่ยวข้องกับตัวอื่น ๆ คำถามอาจอยู่ที่ การพัฒนาโรงเรียนมีคุณภาพต้องประกอบด้วยองค์ประกอบอะไรบ้าง องค์ประกอบหลัก องค์ประกอบย่อยอะไรบ้าง ความรู้ของ

ชุมชน โดยเฉพาะในด้านโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรมของท้องถิ่นมักจะถูกถ่ายทอดผ่านกลไกคือสถาบันศาสนาเป็นหลัก ไม่ว่าจะเป็นวัดในศาสนาพุทธ มัสยิดในศาสนาอิสลาม หรือ โบสถ์ในศาสนาคริสต์ผู้นำทางศาสนาจึงมักกลายเป็นผู้นำทางความคิดและความรู้ของชุมชนไปด้วย โดยเฉพาะในสังคมไทยบทบาทของพระจะได้รับการยอมรับนับถือสูงมากในช่วงก่อนการปฏิรูปการศึกษาในสมัยรัชกาลที่ 5 วัดยังเป็นแหล่งเรียนรู้หลักที่ทำหน้าที่ถ่ายทอดทั้งศิลปวิทยาแก่เด็กและสืบทอดสมบัติทางวัฒนธรรมของชุมชนผ่านประเพณีพิธีกรรมต่างๆ ซึ่งมักทำที่วัด รวมตลอดจนถึงเป็นแหล่งแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารเรียนรู้ความก้าวหน้าและความเคลื่อนไหวทั้งในและนอกชุมชน

4) อาจารย์ รศ. ดร.บรรจบ บรรณรุจิ (2554 : สัมภาษณ์) ได้เน้นความสำคัญถึงอาหารสัปปายะว่า มีเหมาะสมและเป็นไปได้ ถ้าท่านจัดสัปปายะดี อาหารดี สถานที่ดี บุคคลดี ธรรมะดี เด็กที่มาเรียนกับเราเป็นเด็กวัยรุ่น ค่อยเจริญเติบโต ความต้องการของวัยรุ่นก็มีหลากหลาย เราควรพยายามเพาะบ่มเต็มที่ ภูมิคุ้มกัน ความสวยงามของพื้นที่ ความสะอาด ความร่มรื่นตามหลักของพุทธเจ้าคือ อาราม รื่นรม ร่มเย็นสถาน ผมเคยพูดว่า ทำวัดให้เป็นอาราม เราไม่จำเป็นต้องใช้เงินเยอะเทคโนโลยีก็มีความสำคัญต้องไปปรับว่าสัปปายะนั้นในปัจจุบันต้องอะไรบ้างจึงจะเหมาะสม ติกรอบ สัปปายะทางคัมภีร์ว่าอย่างนี้ และจะเพิ่มอะไรเข้าไปได้อย่างไร ที่เหมาะสม

5) ครูผู้สอนบาสุทธินันท์ ปรัชญพฤทธิ์ (2554 : สัมภาษณ์) ได้ให้ความสำคัญถึงเรื่องอาหารสัปปายะไว้ว่า กิจกรรมแนวพุทธธรรม ในวัดตัวกิจกรรมที่น่าทำ ออกไปสู่สาธารณะแล้วใครๆ ก็ได้ประโยชน์ คือความรู้เกี่ยวกับสมุนไพรที่มันเลือนหายไป หม้อต้มยาสมุนไพร คือเราอย่าไปทำเรื่องยาก ทำเรื่องพอเหมาะพอดี เรื่องสมุนไพรเชิงปฏิบัติการ ทำให้เราค้นหาผู้รู้ในชุมชน แล้วมันจะพบสูตรยาต่าง ๆ ที่มันเหมาะสำหรับชาวบ้านเอาไปใช้ได้ เอามาไปฝึกฝึกปลอดสารเคมี เรื่องสุขภาพ เรื่องสมุนไพรมันเหมาะกับวัด มี 14 โรง แต่ละโรงมีจุดเด่นอะไร อย่างไร บางโรง พรรณไม้ป่า เก็บมาเพาะ บางโรงมันป่า พัฒนาจนเป็นผง เป็นอาหาร เอามารวมกันเป็นชุดความรู้ ในระดับชุมชน และสากล ปลูกผักพื้นเมืองในวัด เอามาลดมาแล้วเผยแพร่เป็นชุดความรู้ ที่จะช่วยสงเคราะห์ชาวบ้านให้อยู่รอดปลอดภัย “โรงเรียนพระปริยัติธรรม ควรทำการศึกษาให้มีชีวิต ให้จับต้องได้ แต่ต้องได้ กินได้”

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 รูป/คน ผู้วิจัยสามารถสรุปความได้ว่า ร่างต้นแบบการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา โดยประยุกต์ใช้หลักสัปปายะธรรมนั้น มีความถูกต้อง เหมาะสม เป็นไปได้ และสามารถใช้ทำประโยชน์ได้ แต่ก็ควรเพิ่มองค์ประกอบบางอย่างที่ยังขาดหาย เช่น การวรรรรม 6 เสด็จวัตร 75 และการประเมินคุณภาพการศึกษาเป็นต้น

3. ผลการทดลองใช้ร่างต้นแบบในโรงเรียนตัวอย่างอาสาสมัครตัวอย่างทั้ง 4 โรงเรียน โดยการจัดทำคู่มือปฏิบัติการการจัดสัปปายะสถานศึกษา ประชุมผู้บริหาร คณาจารย์ และนักเรียนแกนนำ แต่ละโรงเรียนให้รับรู้ ทำความเข้าใจในการจัดกิจกรรมสัปปายะ ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2554 โดยผู้วิจัยได้เข้าร่วมกิจกรรม สังเกตการณ์ รวมถึงได้นิเทศแนวทางการจัดทำกิจกรรม การดำเนินการ ผ่านไป 3 เดือน ก็เกิดการขับเคลื่อนแนวคิดสัปปายะสถานศึกษา ดังผลสรุปการดำเนินกิจกรรมของแต่ละโรงเรียนดังต่อไปนี้ คือ

3.1 โรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดพระธาตุราชบูรพ์บำรุง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

3.1.1 **ชั้นวางแผน** ผู้บริหาร ครูผู้สอนนักเรียนร่วมกันวางแผนจัดกิจกรรมอันเนื่องต่อการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียน เพื่อให้เกิดความเป็นปึกคอสัปปายะดังนี้

- 1) กิจกรรมอันเกี่ยวพันต่อผู้บริหารโดยยึดหลักธรรมคือ พรหมวิหารธรรม 4 ได้แก่ 1) กิจกรรม 1 พระ 1 ทูน 1 วัด (พัฒนาครูผู้สอนพระต้นแบบ)
- 2) กิจกรรมอันเกี่ยวพันต่อครูผู้สอนผู้สอนโดยยึดหลักธรรมคือ สังคหวัตถุ 4 ได้แก่ 1) กิจกรรมพระศีรีหนองคาย (การยกย่องเชิดชูพระดีสุปฏิปันโน)
- 3) กิจกรรมอันเกี่ยวพันต่อนักเรียนโดยยึดหลักธรรมคือ สัปปุริสธรรม 7 ได้แก่ 1) กิจกรรมสามเณรศีรีโรงเรียน

3.1.2 **ชั้นปฏิบัติการ** ในการดำเนินการทุกกิจกรรม ให้ครูผู้สอนผู้สอนบูรณาการกิจกรรมที่เหมาะสมเข้ากับกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียน และกิจกรรมที่ได้รับมอบหมายตามหน้าที่ในการบริหารจัดการวัดตามโอกาสอันเหมาะสม เป็นเวลา 3 เดือน โดยมีรายละเอียดของกิจกรรมดังนี้

1) กิจกรรม 1 พระ 1 ทูน 1 วัด (พัฒนาครูผู้สอนพระต้นแบบ)

วัตถุประสงค์ เพื่อให้ทุนการศึกษาแก่พระภิกษุในโรงเรียน

วิธีดำเนินการ

1. เสนอชื่อพระภิกษุตัวแทนแต่ละชั้น โดยคณะกรรมการ
2. พิจารณาตรวจสอบคุณสมบัติพระภิกษุตัวแทน โดยยึดหลักพรหมวิหารธรรม 4 (เมตตา, กรุณา, มุทิตา และ อุเบกขา)

3. พระภิกษุตัวแทนแสดงวิสัยทัศน์ในการพัฒนาโรงเรียน

4. ลงคะแนนเลือกตั้งพระภิกษุผู้สมควรได้รับทุน

2) กิจกรรมพระศีรีหนองคาย (การยกย่องเชิดชูพระดีสุปฏิปันโน)

วัตถุประสงค์ เพื่อยกย่องเชิดชูพระผู้ปฏิบัติดีตามกรอบสมณสาธูป

วิธีดำเนินการ

1. เสนอชื่อพระภิกษุตัวแทนแต่ละชั้น โดยผู้ทรงคุณวุฒิ
2. พิจารณาตรวจสอบคุณสมบัติพระภิกษุตัวแทน โดยยึดหลักสังคหวัตถุ 4 (การให้, การพูด, การทำประโยชน์ และ การปฏิบัติตน)
3. คัดเลือกพระภิกษุตัวแทน โดยคณะกรรมการฝ่ายบริหาร
4. มอบเกียรติบัตรยกย่องเชิดชูแก่พระคิรีหองกาย

3) กิจกรรมสามเณรคิรีโรงเรียน

วัตถุประสงค์ เพื่อประกาศเกียรติคุณให้เป็นสามเณรคิรี โรงเรียน

วิธีดำเนินการ

1. เสนอชื่อสามเณรตัวแทนแต่ละชั้น โดยคณะนักเรียน
2. ตรวจสอบคุณสมบัติ โดยยึดหลักสัปปริสรธรรม 7 (รู้เหตุ, รู้ผล, รู้ตน, รู้ประมาณ, รู้กาล, รู้บุคคล, รู้ชุมชน)
3. คัดเลือกสามเณรตัวแทน โดยคณะกรรมการฝ่ายบริหาร
4. มอบประกาศเกียรติคุณแก่สามเณรคิรีโรงเรียน

3.1.3 **ขั้นประเมินผล** ใช้การสัมภาษณ์ และแบบสอบถามวัดความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องก่อนและหลังการดำเนินกิจกรรม

ผลการประเมินจากแบบสอบถามวัดความพึงพอใจของผู้บริหาร ครูผู้สอนและนักเรียนหลังการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความเป็นบุคคลสัปปายะในโรงเรียนสูงกว่า ก่อนการจัดกิจกรรม ดังตารางที่ 3-5 ดังนี้

ตารางที่ 3 แสดงการเปรียบเทียบความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมด้านบุคคลสัปปายะก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้บริหาร (5 คน)

กิจกรรม	ก่อน		หลัง		t	p
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
1. การให้ทุนศึกษาแก่พระภิกษุในโรงเรียน	2.40 ²	0.54	4.60 ⁵	0.54	-11.000	<.0001*
2. การยกย่องเชิดชูพระผู้ปฏิบัติตามกรอบสมณ- สารูป	2.80 ³	0.44	5.00 ⁵	0.00	-11.000	<.0001*
3. การประกาศเกียรติคุณให้เป็นสามเณรคิรี โรงเรียน	2.60 ³	0.54	4.40 ⁴	0.54	-4.811	.005*

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2=ระดับน้อย 3=ระดับปานกลาง 4=ระดับมาก 5=ระดับมากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่า ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมด้านบุคคลสัปดาห์ละ ผู้บริหารมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมทั้ง 3 กิจกรรมอยู่ในระดับน้อยถึงปานกลาง แต่หลังเข้าร่วมกิจกรรม มีความพึงพอใจต่อกิจกรรมอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด ซึ่งเพิ่มขึ้นจากก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($p \leq 0.005$)

จากข้อสัมภาษณ์ผู้บริหาร พบว่า อยากให้มีการจัดทุกกิจกรรมบุคคลสัปดาห์ละขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพราะเห็นว่ามีประโยชน์มากในการพัฒนาบุคลากรของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

ตารางที่ 4 แสดงการเปรียบเทียบความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมด้านบุคคลสัปดาห์ละก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมของครูผู้สอน (5 คน)

กิจกรรม	ก่อน		หลัง		t	p
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
1. การให้ทุนศึกษาแก่พระภิกษุในโรงเรียน	2.40 ²	0.54	4.40 ⁴	0.54	-4.472	.006*
2. การยกย่องเชิดชูพระผู้ปฏิบัติตามกรอบสมณ- สารูป	3.00 ³	0.00	5.00 ⁵	0.00	a	a
3. การประกาศเกียรติคุณให้เป็นสามเณรดีศรี โรงเรียน	2.60 ³	0.54	4.60 ⁵	0.54	-4.472	.006*

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2=ระดับน้อย 3=ระดับปานกลาง 4=ระดับมาก 5=ระดับมากที่สุด

a หมายถึง ไม่สามารถคำนวณได้

จากตารางที่ 4 พบว่า ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมด้านบุคคลสัปดาห์ละ ครูผู้สอนมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมทั้ง 3 กิจกรรมอยู่ในระดับน้อยถึงปานกลาง แต่หลังเข้าร่วมกิจกรรม มีความพึงพอใจต่อกิจกรรมอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด ซึ่งเพิ่มขึ้นจากก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($p \leq 0.006$)

จากข้อสัมภาษณ์ครูผู้สอน พบว่า อยากให้มีการจัดกิจกรรมขึ้นบ่อย ๆ เพราะทุกคนจะได้มีแรงกระตุ้นในการปฏิบัติหน้าที่ของตนเอง รวมถึงเป็นการปลูกจิตสำนึกแห่งความเป็นพระเถระที่ดีของพระพุทธศาสนา ซึ่งจะช่วยบรรเทาอายุพระพุทธศาสนาให้ยืนยงมั่นคงถาวรสืบไป

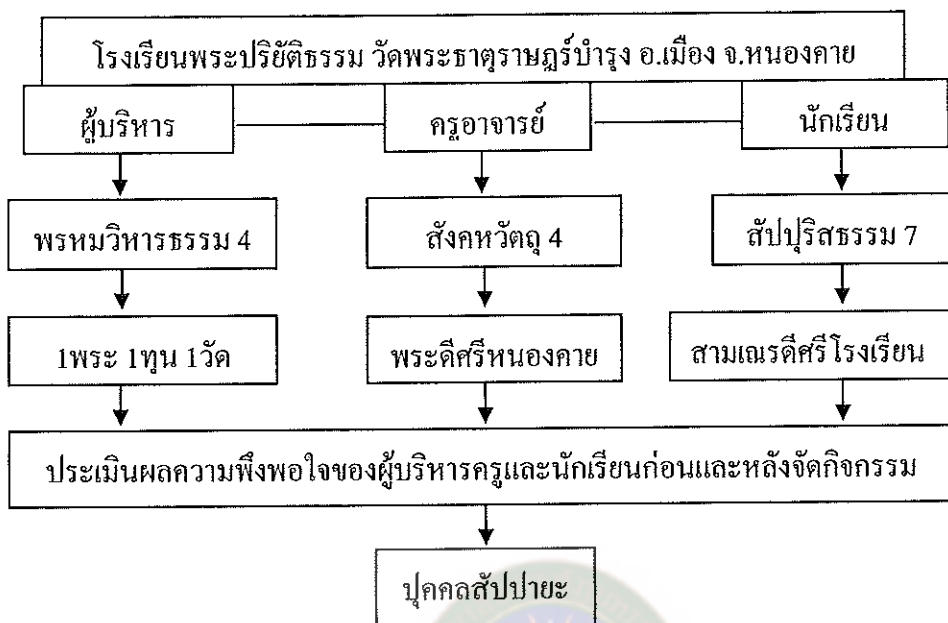
ตารางที่ 5 แสดงการเปรียบเทียบความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมด้านบุคคลสัปดาห์ก่อน และหลังการเข้าร่วมกิจกรรมของนักเรียน (40 คน)

กิจกรรม	ก่อน		หลัง		t	p
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
1. การให้ทุนศึกษาแก่พระภิกษุในโรงเรียน	2.55 ³	0.50	4.35 ⁴	0.48	-15.021	<.0001*
2. การยกย่องเชิดชูพระผู้ปฏิบัติตามกรอบสมณ- สารูป	2.50 ²	0.50	4.30 ⁴	0.46	-18.735	<.0001*
3. การประกาศเกียรติคุณให้เป็นสามเณรศีรี โรงเรียน	2.75 ³	0.49	4.50 ⁴	0.50	-17.556	<.0001*

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2=ระดับน้อย 3=ระดับปานกลาง 4=ระดับมาก

จากตารางที่ 5 พบว่า ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมด้านบุคคลสัปดาห์ นักเรียนมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมทั้ง 3 กิจกรรมอยู่ในระดับน้อยถึงปานกลาง แต่หลังเข้าร่วมกิจกรรม มีความพึงพอใจต่อกิจกรรมอยู่ในระดับมาก ซึ่งเพิ่มขึ้นจากก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($p < 0.0001$)

จากข้อสัมภาษณ์นักเรียน พบว่า อยากให้จัดกิจกรรมอีกทุกภาคการเรียน เพราะเกิดความรู้สึที่ดีต่อทุกกิจกรรม และได้มีการสำนึกดีในพฤติกรรมของตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจกรรมสามเณรศีรีโรงเรียน ก่อให้เกิดการปรับปรุงพฤติกรรมของสามเณรในทางที่ดีขึ้นหลายต่อหลายรูป

แผนภาพที่ 10 แสดงการบริหารจัดการ โรงเรียนตามแนวคิดบุคคลสัจปายะ
ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดพระธาตุนามบ่ง อ.เมือง จังหวัดหนองคาย

3.2 โรงเรียนบาลีสาธิตศึกษา วัดศรีระเกษ อ.เมือง จังหวัดหนองคาย

ได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

3.2.1 **ขั้นวางแผน** ผู้บริหาร ครูผู้สอนนักเรียนร่วมกันวางแผนจัดกิจกรรมทางวิชาการอันก่อให้เกิดสัมพันธภาพในโรงเรียนอันเกื้อหนุนต่อการบริหารจัดการและคุณภาพของการศึกษาดังนี้

1) กิจกรรมอันเกื้อหนุนต่อผู้บริหารโดยยึดหลักธรรมคือ โยนิโสมนสิการ ได้แก่ 1)กิจกรรมโอวาทธรรมกำลังใจ

2) กิจกรรมอันเกื้อหนุนต่อครูผู้สอนผู้สอน โดยยึดหลักธรรมคือ ไตรสิกขา ได้แก่ 1)กิจกรรมต้นไม้สอนธรรม

3) กิจกรรมอันเกื้อหนุนต่อนักเรียน โดยยึดหลักธรรมคือ เสด็จวัตร 75 ได้แก่ 1)กิจกรรมมารยาทดีศรีระเกษ

3.2.2 **ขั้นปฏิบัติการ** ในการดำเนินการทุกกิจกรรม ให้ครูผู้สอนบูรณาการกิจกรรมที่เหมาะสมเข้ากับกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียน และกิจกรรมที่ได้รับมอบหมายตามหน้าที่ในการบริหารจัดการวัดตามโอกาสอันเหมาะสม เป็นเวลา 3 เดือน โดยมีรายละเอียดของกิจกรรมดังนี้

1) กิจกรรมโอวาธรรมกำลังใจ

วัตถุประสงค์ เพื่อให้พระเถระเกิดขวัญกำลังใจในการศึกษาเล่าเรียน
วิธีดำเนินการ

1. ให้นักเรียนแต่ละชั้นเรียนค้นหาจุดเด่น(ข้อดี)ของเพื่อน
ในห้องมากล่าวยกย่องหน้าหอประชุมทุกวัน
2. ให้นักเรียนค้นหาจุดเด่น (ข้อดี) ของครูผู้สอนแล้ว
บันทึกเป็นการ์ด หรือไดอารี่ทุกอาทิตย์

2) กิจกรรมต้นไม้สอนธรรม

วัตถุประสงค์ เพื่อให้เกิดการซึมซับคุณธรรมสุภาพนิสัยสู่การนำไป
ปฏิบัติในวิถีชีวิตจริง

วิธีดำเนินการ

1. ให้นักเรียนแต่ละห้องจัดทำคติธรรมคำคมคำสุภาพนิสัย
2. ประกวดแข่งขันคัดเลือกคำสุภาพนิสัยที่สื่อความหมายชัด
3. เขียนใส่ป้ายไม้ติดตามต้นไม้บริเวณรอบโรงเรียน

3) กิจกรรมมารยาทดีศรีสะเกษ

วัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนปฏิบัติตนให้เหมาะสมดีงาม
ด้วยความรู้ พฤติกรรม การแสดงออกทางกาย วาจา และจิตใจ

วิธีดำเนินการ

1. คัดเลือกโดยการสรรหานักเรียนผู้มีความประพฤติครบถ้วน
2. คณะกรรมการกลั่นกรองพิจารณาผู้เหมาะสม
3. ประกาศยกย่องเชิดชูให้เป็นที่ประจักษ์ในโรงเรียน
4. มอบเกียรติบัตรมารยาทดีของโรงเรียนวัดศรีสะเกษ

3.2.3 ชั้นประเมินผล ใช้การสัมภาษณ์ และแบบสอบถามวัดความพึงพอใจ

ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องก่อนและหลังการดำเนินกิจกรรม

ผลการประเมินจากแบบสอบถามวัดความพึงพอใจของผู้บริหาร ครูผู้สอนและนักเรียนหลัง
การจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความเป็นธัมมสัปปายะในโรงเรียนสูงกว่า ก่อนการจัดกิจกรรม
ดังตารางที่ 6-8 ดังนี้

ตารางที่ 6 แสดงการเปรียบเทียบความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมด้านข้ามสปีปายะก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้บริหาร (5 คน)

กิจกรรม	ก่อน		หลัง		t	p
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
1. การส่งเสริมให้พระเถรเกิดขวัญกำลังใจในการศึกษาเล่าเรียน	3.00 ³	0.00	4.60 ⁵	0.54	-6.532	.002*
2. การซึมซับคุณธรรมสุภาพดีสู่การนำไปปฏิบัติในชีวิตจริง	2.80 ³	0.44	5.00 ⁵	0.00	-11.000	<.0001*
3. การส่งเสริมให้ปฏิบัติตนเหมาะสมดีงามด้วยความรู้ พฤติกรรมการแสดงออกทางกาย วาจา และจิตใจ	3.00 ³	0.00	4.80 ⁵	0.44	-9.000	<.0001*

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3=ระดับปานกลาง 5=ระดับมากที่สุด

จากตารางที่ 6 พบว่า ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมด้านข้ามสปีปายะ ผู้บริหารมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมทั้ง 3 กิจกรรมอยู่ในระดับปานกลาง แต่หลังเข้าร่วมกิจกรรม มีความพึงพอใจต่อกิจกรรมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งเพิ่มขึ้นจากก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

($p \leq 0.002$)

จากข้อสัมภาษณ์ผู้บริหาร พบว่า ทุกกิจกรรมที่ทางโรงเรียนร่วมกันจัดขึ้นได้รับความร่วมมือและเต็มใจอย่างยิ่งจากครูผู้สอน และนักเรียนในการร่วมกิจกรรมเป็นอย่างดี ก่อให้เกิดประโยชน์สาระทางวิชาการ คุณธรรม จริยธรรม และพฤติกรรมอันดีของนักเรียนเพิ่มมากขึ้น จะจัดกิจกรรมดังกล่าวและเพิ่มเติมขยายให้กว้างขวาง ครอบคลุมมากยิ่งขึ้นทุกกระบวนการพัฒนา

ตารางที่ 7 แสดงการเปรียบเทียบความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมด้านซึมซับปายะก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมของครูผู้สอน (5 คน)

กิจกรรม	ก่อน		หลัง		t	p
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
1. การส่งเสริมให้พระเณรเกิดขวัญกำลังใจในการศึกษาเล่าเรียน	3.00 ³	0.00	5.00 ⁵	0.00	a	a
2. การซึมซับคุณธรรมสุภายิตสู่การนำไปปฏิบัติในชีวิตจริง	2.80 ³	0.44	5.00 ⁵	0.00	-11.000	<.0001*
3. การส่งเสริมให้ปฏิบัติตนเหมาะสมดีงามด้วยความรู้ พฤติกรรมการแสดงออกทางกาย วาจา และจิตใจ	3.00 ³	0.00	4.40 ⁴	0.54	-5.715	.006*

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3=ระดับปานกลาง 4=ระดับมาก 5=ระดับมากที่สุด

a หมายถึงไม่สามารถคำนวณได้

จากตารางที่ 7 พบว่า ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมด้านซึมซับปายะ ครูผู้สอนมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมทั้ง 3 กิจกรรมอยู่ในระดับปานกลาง แต่หลังเข้าร่วมกิจกรรม มีความพึงพอใจต่อกิจกรรมอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด ซึ่งเพิ่มขึ้นจากก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($p \leq 0.001$)

จากข้อสัมภาษณ์ครูผู้สอน พบว่า กิจกรรมโอวาทธรรมกำลังใจ ช่วยทำให้เกิดวิสัยทัศน์ที่ดีต่อการทำหน้าที่และพฤติกรรมของตนมากยิ่งขึ้น เพราะคนส่วนใหญ่นิยมพูดแต่เรื่องไม่ดีไม่งาม อาชญากรรม ปัญหาสังคมต่าง ๆ ทำให้จิตใจได้รับรู้และจดจำแต่เรื่องร้าย ๆ ทำให้เกิดภาพลักษณ์ที่ไม่ดีต่อสังคม มองโลกสังคมในแง่ร้ายมากเกินไป ทำให้เครียด วิตก กังวลกับทุกเรื่องราว จิตใจไม่ใสสะอาด สงบ ร่มรื่นภายใน

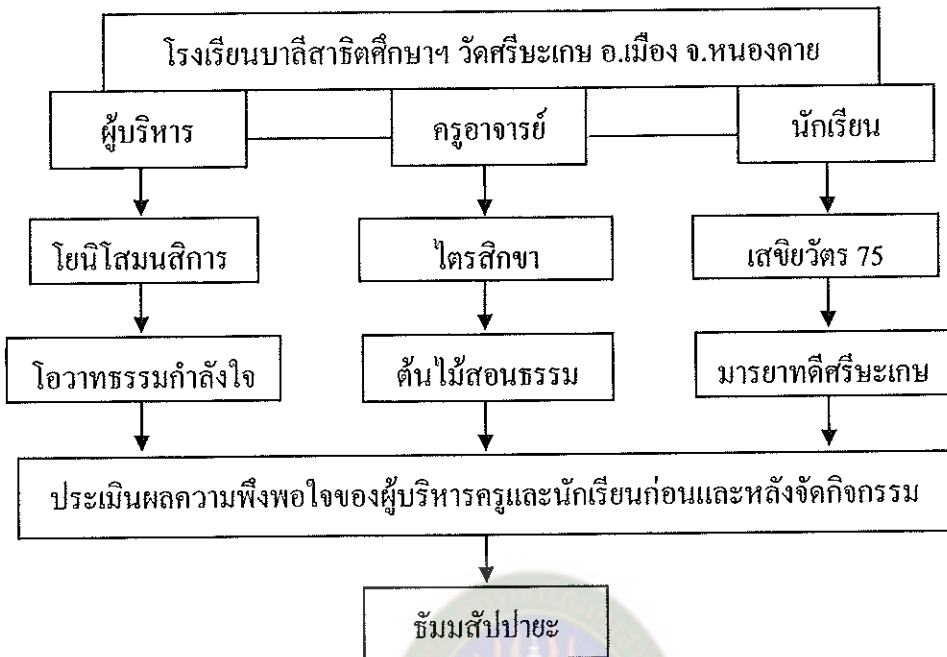
ตารางที่ 8 แสดงการเปรียบเทียบความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมด้านซึมซับป่าเยก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมของนักเรียน (40 คน)

กิจกรรม	ก่อน		หลัง		t	p
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
1. การส่งเสริมให้พระณเรเกิดขวัญกำลังใจในการศึกษาเล่าเรียน	2.35 ²	0.48	4.45 ⁴	0.50	-19.771	<.0001*
2. การซึมซับคุณธรรมสุภาพนิสัยสู่การนำไปปฏิบัติในชีวิตจริง	2.52 ³	0.50	4.42 ⁴	0.50	-17.888	<.0001*
3. การส่งเสริมให้ปฏิบัติตนเหมาะสมดีงามด้วยความรู้ พฤติกรรมการแสดงออกทางกาย วาจา และจิตใจ	2.72 ³	0.45	4.47 ⁴	0.50	-17.097	<.000*

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2=ระดับน้อย 3=ระดับปานกลาง 4=ระดับมาก

จากตารางที่ 8 พบว่า ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมด้านซึมซับป่าเย นักเรียนมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมทั้ง 3 กิจกรรมอยู่ในระดับน้อยถึงปานกลาง แต่หลังเข้าร่วมกิจกรรม มีความพึงพอใจต่อ 3 กิจกรรมอยู่ในระดับมาก ซึ่งเพิ่มขึ้นจากก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($p < 0.0001$)

จากข้อสัมภาษณ์นักเรียน พบว่า อยากให้จัดกิจกรรมที่ทางโรงเรียนทำขึ้นอีก และขยายวงต่อไปให้มากยิ่งขึ้น เพราะจะเป็นตัวอย่างที่ดีแก่นักเรียนในโรงเรียน และโรงเรียนอื่นๆ กิจกรรมที่ได้รับประโยชน์มาก คือ ต้นไม้สอนธรรม เพราะได้ลงมือปฏิบัติ จัดสรรหา วัสดุสิ่งของมาร่วมกันคิดทำ และถ่มกรองถึงคำสุภาพที่เป็นคติธรรมสอนใจคนได้อย่างชัดเจน

แผนภาพที่ 11 แสดงการบริหารจัดการ โรงเรียนตามแนวคิดสัมมัตถ์ปายะ
ของโรงเรียนบาลีสาริตศึกษาฯ วัดศรีชะเกษ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

3.3 โรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดกุ่มภประดิษฐ์ อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย

ได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

3.3.1 **ชั้นวางแผน** ผู้บริหาร ครูผู้สอนนักเรียนร่วมกันวางแผนจัดกิจกรรมอันเกี่ยวเนื่องต่อการพัฒนาอาคาร สถานที่ ภูมิทัศน์ในโรงเรียนวัด เพื่อให้เกิดความเป็นอวาาสถำปายะดังนี้

1) เขตพุทธาวาส คือเขตที่ประดิษฐานพระพุทธรูป พระปฏิมากร หมายถึง อุโบสถ วิหาร หรือศาลาการเปรียญ ควรจัดกิจกรรม ได้แก่ 1) กิจกรรมปำยสารสนเทศ

2) เขตธรรมาวาส คือเขตที่ให้ข้อมูลข่าวสารสารประโยชน์เชิงวิชาการแก่สาธารณชน หมายถึง โรงเรียน และห้องเรียน ควรจัดกิจกรรม ได้แก่ 1) กิจกรรมธรรมภาคปฏิบัติการ

3) เขตสังฆาวาส คือเขตที่อยู่พักอาศัยของพระภิกษุ สามเณร ควรจัดกิจกรรม ได้แก่ 1) กิจกรรมปลูกต้นไม้ให้ออกซิเจน

3.3.2 **ชั้นปฏิบัติการ** ในการดำเนินการทุกกิจกรรม ให้ครูผู้สอนบูรณาการกิจกรรมที่เหมาะสมเข้ากับกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียน และกิจกรรมที่ได้รับมอบหมายตามหน้าที่ในการบริหารจัดการวัดตามโอกาสอันเหมาะสม เป็นเวลา 3 เดือน โดยมีรายละเอียดของกิจกรรมดังนี้

1) กิจกรรมป้ายสารสนเทศ

วัตถุประสงค์ เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ที่เป็นสากลแก่ผู้เรียนและผู้มา

เยี่ยมชมเยือน

วิธีดำเนินการ

1. จัดทำป้ายแผนผังบริเวณวัดโดยละเอียด
2. ให้ข้อมูลที่ชัดเจนเป็นปัจจุบัน
3. ตั้งไว้ในจุดที่เหมาะสมเห็นได้ชัดเจน

2) กิจกรรมชมรมภาคปฏิบัติการ

วัตถุประสงค์ เพื่อให้เกิดความเชี่ยวชาญและชำนาญในหลักธรรม

ที่ได้ศึกษามาแล้ว

วิธีดำเนินการ

1. จัดการเรียนการสอนเน้นการปฏิบัติจริงให้มากที่สุด
2. หาข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ทันต่อเหตุการณ์
3. ฝึกฝนปฏิบัติด้านวิปัสสนากัมมัฏฐานทุกสัปดาห์

3) กิจกรรมปลูกต้นไม้ให้ออกซิเจน

วัตถุประสงค์ เพื่อให้เกิดความร่มรื่น สงบ สะอาด สว่างทางจิตใจ

ลดภาวะโลกร้อน และเพิ่มออกซิเจนให้โรงเรียน

วิธีดำเนินการ

1. รณรงค์การปลูกต้นไม้ยืนต้นเน้นไม้ผล และ ไม้มงคล
2. หมั่นรดน้ำ พรวนดิน ทำความสะอาดบริเวณใต้ต้นไม้
3. จัดทำโต๊ะอ่านหนังสือและสนทนาการอื่นใต้ต้นไม้
4. ใช้เป็นพื้นที่ต้อนรับแขกให้สัมผัสกับธรรมชาติที่สุด

3.3.3 ชั้นประเมินผล ใช้การสัมภาษณ์ และแบบสอบถามวัดความพึงพอใจ

ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องก่อนและหลังการดำเนินกิจกรรม

ผลการประเมินจากแบบสอบถามวัดความพึงพอใจของผู้บริหาร ครูผู้สอนและนักเรียนหลังการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความเป็นอวาสสัปปายะในโรงเรียนสูงกว่า ก่อนการจัดกิจกรรม ดังตารางที่ 9-11 ดังนี้

ตารางที่ 9 แสดงการเปรียบเทียบความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมด้านอวาตาสลับปายะก่อน และหลังการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้บริหาร (5 คน)

กิจกรรม	ก่อน		หลัง		t	p
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
1. การพัฒนาองค์ความรู้ที่เป็นสากลให้แก่ผู้เรียนและผู้มาเยี่ยมชม	3.00 ³	0.00	4.20 ⁴	0.44	-6.000	.002*
2. การพัฒนาความเชี่ยวชาญและชำนาญในหลักสูตรที่ได้ศึกษามาแล้ว	2.00 ²	0.00	4.20 ⁴	0.44	-11.000	<.0001*
3. ความร่มรื่น สงบ สะอาด สว่างทางจิตใจ ลดภาวะโลกร้อน และเพิ่มออกซิเจนให้โรงเรียน	3.00 ³	0.00	5.00 ⁵	0.00	a	a

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2=ระดับน้อย 3=ระดับปานกลาง 4=ระดับมาก 5=ระดับมากที่สุด
a หมายถึง ไม่สามารถคำนวณได้

จากตารางที่ 9 พบว่า ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมด้านอวาตาสลับปายะ ผู้บริหารมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมทั้ง 3 กิจกรรมอยู่ในระดับน้อยถึงปานกลาง แต่หลังเข้าร่วมกิจกรรม มีความพึงพอใจต่อ 3 กิจกรรมอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด ซึ่งเพิ่มขึ้นจากก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($p \leq 0.002$)

จากข้อสัมภาษณ์ผู้บริหาร พบว่า กิจกรรมปายะสารสนเทศมีความสำคัญจำเป็นอย่างยิ่งต่อการสื่อสารแก่นักเรียนและบุคคลทั่วไปที่สัญจรมา แต่ก็ยังมีปัญหาเกี่ยวกับเรื่องงบประมาณที่มีอย่างจำกัดในการบริหารจัดการ กิจกรรมธรรมชาติปฏิบัติการณ์ถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญมากในการเรียนรู้ฝึกฝนปฏิบัติให้เกิดความชำนาญเต็มที่ กิจกรรมปลูกต้นไม้ให้ออกซิเจนก็สำคัญมากในการรักษาภาวะโลกร้อน ทำให้บริเวณโรงเรียน อาคารสถานที่มีความร่มรื่น สงบ สร้างออกซิเจนแก่โลก และทำให้ภูมิทัศน์ของโรงเรียนน่าอยู่น่าอาศัยมาก

ตารางที่ 10 แสดงการเปรียบเทียบความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมด้านอาวาสลับปายะก่อน และหลังการเข้าร่วมกิจกรรมของครูผู้สอน (5 คน)

กิจกรรม	ก่อน		หลัง		t	p
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
1. การพัฒนาองค์ความรู้ที่เป็นสากลให้แก่ผู้เรียนและผู้มาเยี่ยมชม	2.40 ²	0.54	4.60 ⁵	0.54	-4.491	.006*
2. การพัฒนาความเชี่ยวชาญและชำนาญในหลักสูตรที่ได้ศึกษามาแล้ว	2.60 ³	0.54	4.40 ⁴	0.54	-3.674	.011*
3. ความร่มรื่น สงบ สะอาด สวยงามทางจิตใจ ลดภาวะโลกร้อน และเพิ่มออกซิเจนให้โรงเรียน	3.00 ³	0.00	4.80 ⁵	0.44	-9.000	<.0001*

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2=ระดับน้อย 3=ระดับปานกลาง 4=ระดับมาก 5=ระดับมากที่สุด

จากตารางที่ 10 พบว่า ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมด้านอาวาสลับปายะ ครูผู้สอนมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมทั้ง 3 กิจกรรมอยู่ในระดับน้อยถึงปานกลาง แต่หลังเข้าร่วมกิจกรรม มีความพึงพอใจต่อกิจกรรมอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด ซึ่งเพิ่มขึ้นจากก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($p \leq 0.011$)

จากข้อสัมภาษณ์ครูผู้สอน พบว่า อยากให้จัดกิจกรรมดังกล่าวขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปีการศึกษา เพราะได้รับประโยชน์อย่างมาก รวมถึงกระตุ้นให้เกิดการวางแผนจัดบริเวณวัด บริเวณโรงเรียนให้เป็นสัดส่วน สะอาด สวยงาม เหมาะต่อการเรียนรู้ สมควรให้จัดขึ้นมีอีกต่อไป ชอบกิจกรรมปลูกต้นไม้ให้ออกซิเจน เพราะทำให้บริเวณวัดร่มรื่น น่าอยู่มากยิ่งขึ้น

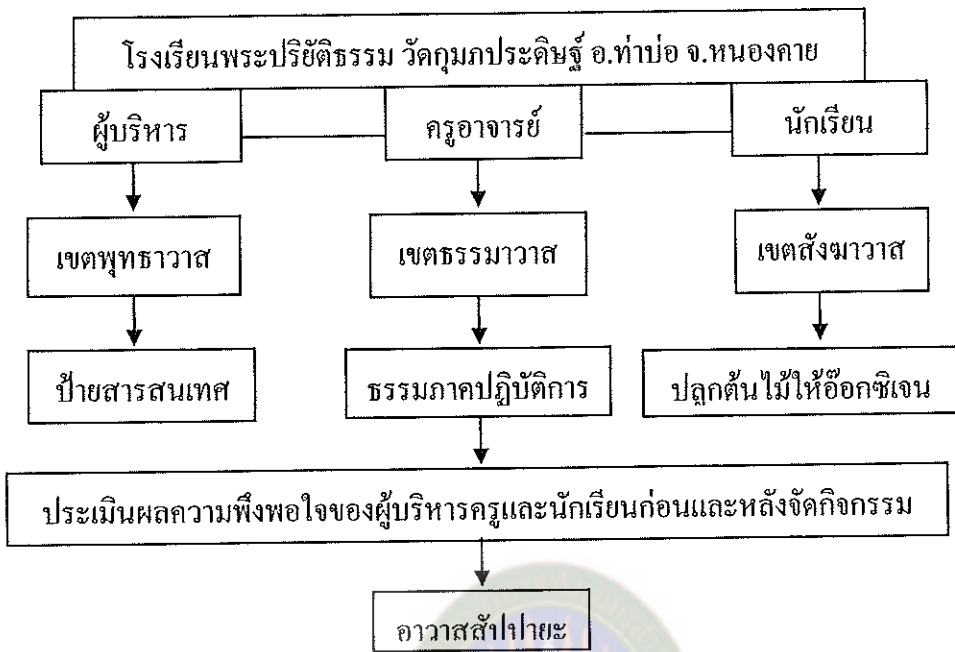
ตารางที่ 11 แสดงการเปรียบเทียบความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมด้านอวาตสลับปายะก่อน และหลังการเข้าร่วมกิจกรรมของนักเรียน (20 คน)

กิจกรรม	ก่อน		หลัง		t	p
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
1. การพัฒนาองค์ความรู้ที่เป็นสากลให้แก่ผู้เรียนและผู้มาเยี่ยมชม	2.40 ²	0.50	4.45 ⁴	0.51	-10.335	<.0001*
2. การพัฒนาความเชี่ยวชาญและชำนาญในกิจกรรมที่ได้ศึกษามาแล้ว	2.45 ²	0.51	4.60 ⁵	0.50	-11.831	<.0001*
3. ความรุ่มรื่น สงบ สะอาด สว่างทางจิตใจ ลดภาวะโลกร้อน และเพิ่มออกซิเจนให้โรงเรียน	2.50 ²	0.51	4.50 ⁴	0.51	-11.255	<.0001*

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2=ระดับน้อย 4=ระดับมาก 5=ระดับมากที่สุด

จากตารางที่ 11 พบว่า ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมด้านอวาตสลับปายะ นักเรียนมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมทั้ง 3 กิจกรรมอยู่ในระดับน้อย แต่หลังเข้าร่วมกิจกรรม มีความพึงพอใจต่อกิจกรรมอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด ซึ่งเพิ่มขึ้นจากก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($p < 0.0001$)

จากข้อสัมภาษณ์นักเรียน พบว่า อยากให้ผู้บริหารจัดการกิจกรรมอีก เพราะได้ทำกิจกรรมหลาย ๆ อย่างทำให้เกิดการเรียนรู้มากกว่าในห้องเรียน ได้แสดงออกถึงความสมัครสมานสามัคคีของเหล่านักเรียนด้วยกัน เห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน ร่วมด้วยช่วยกันในการดูแลรักษาวิถาวาราม รวมถึงโรงเรียนให้สะอาด เรียบร้อย เป็นระเบียบ สวยงาม น่าเรียน น่าอยู่อาศัยมากยิ่งขึ้น

แผนภาพที่ 12 แสดงการบริหารจัดการ โรงเรียนตามแนวคิดอवासสำไปยะ
ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดพระกุฎกประดิษฐ์ อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย

3.4 โรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดอัมพวัน อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย
ได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

3.4.1 **ชั้นวางแผน** ผู้บริหาร ครูผู้สอนนักเรียนร่วมกันวางแผนจัดกิจกรรม
เกี่ยวกับอาหารและงบประมาณในโรงเรียน เพื่อให้เกิดความเป็นอาหารสำไปยะดังนี้

- 1) กิจกรรมผู้ยาสามัญประจำวัด
- 2) กิจกรรมพิจารณาก่อนฉัน
- 3) กิจกรรมล้างจานตามวาระ

3.4.2 **ขั้นปฏิบัติการ** ในการดำเนินการทุกกิจกรรม ให้ครูผู้สอนผู้สอนบูรณา
การกิจกรรมที่เหมาะสมเข้ากับกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียน และกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย
ตามหน้าที่ในการบริหารจัดการวัดตามโอกาสอันเหมาะสม เป็นเวลา 3 เดือน โดยมีรายละเอียดของ
กิจกรรมดังนี้

1) กิจกรรมผู้ยาสามัญประจำวัด

วัตถุประสงค์ เพื่อจัดหาผู้ยาสามัญที่จำเป็นประจำวัดและโรงเรียน
วิธีดำเนินการ

1. ขอรับบริจาคจากผู้มีจิตศรัทธาทั่วไป

ประจำตำบล

2. ขอสนับสนุนยาสามัญจากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ
3. ขอสนับสนุนยาสามัญจำเป็นจากโรงพยาบาลในจังหวัด
4. บริจาคให้แก่วัดทุกวัดที่มีนักเรียนอาศัยอยู่

2) กิจกรรมพิจารณาก่อนฉัน

วัตถุประสงค์ เพื่อเกิดความตระหนักในคุณค่าแท้และคุณค่าเทียม
ของอาหารที่รับประทาน และของอุปโภคต่าง ๆ

วิธีดำเนินการ

1. รณรงค์ให้นักเรียนกล่าวคำพิจารณาอาหารก่อนฉันทั้ง
เช้า และเพล
2. จัดทำป้ายคำพิจารณาอาหารติดทั่วบริเวณอาคารอย่าง
ชัดเจน หรือในจุดที่สำคัญ
3. ให้นักเรียนกล่าวคำพิจารณาหลังเลิกเรียนคาบสุดท้าย

3) กิจกรรมล้างจานตามวาระ

วัตถุประสงค์ เพื่อฝึกฝนให้เกิดความรับผิดชอบต่อหน้าที่และ
สร้างเสริมความสามัคคีแก่ตนเอง และหมู่คณะที่อยู่ร่วมกัน

วิธีดำเนินการ

1. กำหนดเป็นวาระประจำของนักเรียนแต่ละชั้น
2. ติดป้ายประกาศให้ชัดเจน
3. เน้นความร่วมมือร่วมแรงในการปฏิบัติหน้าที่
4. สั่งให้สะอาด จัดเก็บให้เป็นระเบียบเรียบร้อย

3.4.3 ชั้นประเมินผล ใช้การสัมภาษณ์ และแบบสอบถามวัดความพึงพอใจ

ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องก่อนและหลังการดำเนินกิจกรรม

ผลการประเมินจากแบบสอบถามวัดความพึงพอใจของผู้บริหาร ครูผู้สอนและนักเรียนหลัง
การจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความเป็นอาหารสัปปายะในโรงเรียนสูงกว่า ก่อนการจัดกิจกรรม
ดังตารางที่ 12-14 ดังนี้

ตารางที่ 12 แสดงการเปรียบเทียบความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมด้านอาหารสัปดาห์ก่อน และหลังการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้บริหาร (5 คน)

กิจกรรม	ก่อน		หลัง		t	p
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
1. การจัดหาผู้ยาสามัญที่จำเป็นประจำวัดและโรงเรียน	3.00 ³	0.00	4.60 ⁵	0.54	-6.532	.002*
2. การสร้างความตระหนักในคุณค่าแท้และคุณค่าเทียมของอาหารที่รับประทานและของอุปโภคต่างๆ	2.40 ²	0.54	4.60 ⁵	0.54	-5.880	.002*
3. การฝึกฝนให้เกิดความรับผิดชอบต่อหน้าที่และสร้างเสริมความสามัคคีแก่ตนและหมู่คณะที่อยู่ร่วมกัน	2.60 ³	0.54	4.80 ⁵	0.44	-11.000	<.0001*

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2=ระดับน้อย 3=ระดับปานกลาง 5=ระดับมากที่สุด

จากตารางที่ 12 พบว่า ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมด้านอาหารสัปดาห์ ผู้บริหารมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมทั้ง 3 กิจกรรมอยู่ในระดับน้อยถึงปานกลาง แต่หลังเข้าร่วมกิจกรรม มีความพึงพอใจต่อ 3 กิจกรรมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งเพิ่มขึ้นจากก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($p \leq 0.001$)

จากข้อสัมภาษณ์ผู้บริหาร พบว่า เป็นกิจกรรมที่ดีมีประโยชน์ทุกกิจกรรมสมควรอย่างยิ่งที่จะปฏิบัติทุกปีการศึกษา ได้สารประโยชน์อย่างมาก และก่อให้เกิดการเรียนรู้ต่อผู้เรียนอย่างยิ่งทั้งในทางวิชาการและพฤติกรรมที่แสดงออกช่วยเหลือ ร่วมมือร่วมแรงใจกันในการทำงานดีขึ้น กิจกรรมผู้ยาสามัญประจำวัดก็เกิดประโยชน์โดยตรง และโดยอ้อมแก่พระเถระในวัดที่มีความจำเป็นเกี่ยวกับยารักษาโรคต่างๆ

ตารางที่ 13 แสดงการเปรียบเทียบความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมด้านอาหารสัปดาห์ก่อน และหลังการเข้าร่วมกิจกรรมของครูผู้สอน (5 คน)

กิจกรรม	ก่อน		หลัง		t	p
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
1. การจัดหาผู้ยาสามัญที่จำเป็นประจำวัดและโรงเรียน	2.80 ³	0.44	4.40 ⁴	0.54	-4.000	.008*
2. การสร้างความตระหนักในคุณค่าแท้และคุณค่าเทียมของอาหารที่รับประทานและของอุปโภคต่างๆ	2.40 ²	00.54	4.40 ⁴	0.54	-6.325	.002*
3. การฝึกฝนให้เกิดความรับผิดชอบต่อหน้าที่ และสร้างเสริมความสามัคคีแก่ตนและหมู่คณะที่อยู่ร่วมกัน	3.00 ³	0.00	4.60 ⁵	0.54	-6.532	.002*

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2=ระดับน้อย 3=ระดับปานกลาง 4=ระดับมาก 5=ระดับมากที่สุด

จากตารางที่ 13 พบว่า ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมด้านอาหารสัปดาห์ ครูผู้สอนมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมทั้ง 3 กิจกรรมอยู่ในระดับน้อยถึงปานกลาง แต่หลังเข้าร่วมกิจกรรม มีความพึงพอใจต่อกิจกรรมอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด ซึ่งเพิ่มขึ้นจากก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($p \leq 0.008$)

จากข้อสัมภาษณ์ครูผู้สอน พบว่า อยากให้จัดกิจกรรมขึ้นอีก เพราะเห็นประโยชน์หลายประการ กล่าวคือ การช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเกื้อกูลกัน ดูแลรักษาเวลาป่วยไข้ ตระหนักเข้าใจในคุณค่าแท้และคุณค่าเทียมของเครื่องอุปโภค บริโภค ไม่ใช่ของอย่างสุรุ่ยสุร่าย ใช้ตามความจำเป็นจริง ๆ ฝึกระเบียบวินัย ความขยันอดทน ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ การรักษาความสะอาด เรียบร้อยของงาน ภาชนะเครื่องใช้ในครัวต่างๆ ทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างยั่งยืน

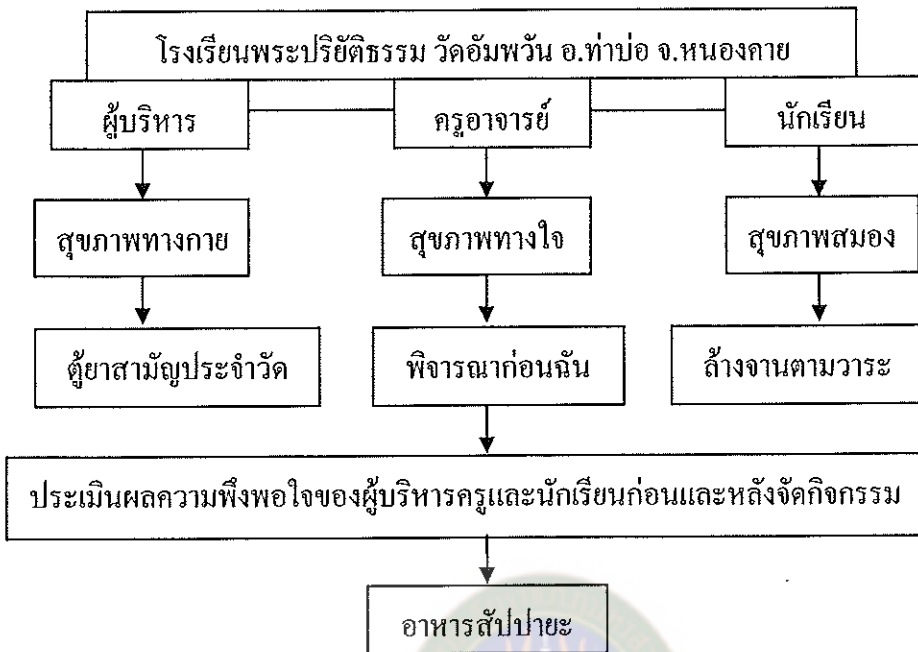
ตารางที่ 14 แสดงการเปรียบเทียบความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมด้านอาหารสัปดาห์ก่อน และหลังการเข้าร่วมกิจกรรมของนักเรียน (20 คน)

กิจกรรม	ก่อน		หลัง		t	p
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
1. การจัดหาผู้ยาสามัญที่จำเป็นประจำวัดและโรงเรียน	2.45 ²	0.51	4.55 ⁵	0.51	-14.658	<.0001*
2. การสร้างความตระหนักในคุณค่าแท้และคุณค่าเทียมของอาหารที่รับประทานและของอุปโภคต่างๆ	2.45 ²	0.51	4.55 ⁵	0.51	-13.077	<.0001*
3. การฝึกฝนให้เกิดความรับผิดชอบต่อน้ำที่และสร้างเสริมความสามัคคีแก่ตนและหมู่คณะที่อยู่ร่วมกัน	2.45 ²	0.51	4.60 ⁵	0.50	-14.333	<.0001*

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2=ระดับน้อย 5=ระดับมากที่สุด

จากตารางที่ 14 พบว่า ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมด้านอาหารสัปดาห์ นักเรียนมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมทั้ง 3 กิจกรรมอยู่ในระดับน้อย แต่หลังเข้าร่วมกิจกรรม มีความพึงพอใจต่อ 3 กิจกรรมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งเพิ่มขึ้นจากก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($p < 0.0001$)

จากข้อสัมภาษณ์นักเรียน พบว่า อยากให้ทางโรงเรียนจัดกิจกรรมสัปดาห์ดังกล่าวอีก เพราะได้รับความรู้ ความเข้าใจอย่างดั่งแท้ ในการทำงานร่วมกัน ในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำให้อยากช่วยเหลือผู้อื่นที่มีความลำบากมากกว่าตนเอง ทำให้ได้รู้ว่าชีวิตของตนเอง ต้องรู้จักทะนุถนอม ดูแลรักษาให้ดี ได้รับประโยชน์จากทุกกิจกรรม ทำให้เกิดความเพลิดเพลินเจริญใจเป็นอย่างยิ่ง

แผนภาพที่ 13 แสดงการบริหารจัดการ โรงเรียนตามแนวคิดอาหารสัปปายะ
ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดอัมพวัน อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย

4. ผลยืนยันการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา โดยประยุกต์ใช้หลักสัปปายะธรรม ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

4.1 จัดประชุมทำสังฆาพิจารณา (Sangha Hearing) พระสังฆาธิการระดับอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาสในเขตพื้นที่อำเภอท่าบ่อ เมื่อวันที่ 19 สิงหาคม พ.ศ. 2554 ณ วัดศรีชมภูองค์สี่ อ.ท่าบ่อ จ.หนองคาย ได้ผลสรุปและข้อเสนอแนะดังนี้

4.1.1 พระมหาบุญพรม จารุบุญญ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดอัมพวัน ได้กล่าวสนับสนุนว่า “การจัดการเรื่องสัปปายะ ตามที่ผู้วิจัย เห็นว่าเหมาะสมที่จะนำมาประยุกต์ใช้ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม ๆ ถือเป็นแหล่งสร้างคนให้มีคุณภาพไปสู่สังคมภายนอก เมื่อเข้ามาสู่โรงเรียนพระปริยัติธรรม แต่ละโรงเรียนน่าจะให้มีเข้าไปส่งเสริมมากขึ้น ที่ผ่านมาโดยภาพรวม บางโรงจัดได้ดี เรื่องการจัดการบุคลากร พอทำได้ การจัดการเกี่ยวกับสัปปายะนั้นมีประโยชน์ มีคุณค่ามาก ถ้าได้บุคลากรที่เป็นเจ้าของสถานที่เอง จะจัดการได้ง่าย และจะสามารถโดดเด่นได้ด้วย”

4.1.2 พระมหาสวัสดิ์ อหีสโก ผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดดอนโพธิ์ธรรมสถาน ได้กล่าวว่ “วิสัยทัศน์ของผู้บริหารต้องใจกว้าง ให้ความเป็นกันเอง มีพรหมวิหาร 4 ดูแลกันอย่างค่อยเป็นค่อยไป อดีตก็เป็นอีกแบบ คาดว่าน่าจะเป็น ไปในทิศทางที่ดีขึ้น”

4.1.3 พระครูสุตโพธิคุณ ได้เสนอแนะว่า “ผมเน้นสอนพระเพื่อรักษาพระธรรมวินัยให้มั่นคงยืนนานถาวร เน้นการศึกษาที่กินได้ งานวิจัยกินได้ จบแล้วมีคุณภาพจริง ๆ ไม่เคยติดตามเขาว่าประสบความสำเร็จอย่างสูง เราไม่ได้วิจัย ค้นหา จุดเด่น คนที่จบแล้วประสบความสำเร็จ มากยกย่องเชิดชูให้เป็นที่ประจักษ์แก่สายตาของคนทั่วไป เข้ามาหาลัยดั่ง ๆ ได้ เป็นบุคลากรที่ดีได้ ช่วยทำให้น่าชื่นใจในโรงเรียนพระปริยัติธรรม หนองคายของเราว่า เด็กนักศึกษา 100 รูป จบออกไป 50 รูป ออกไปทำงานรับใช้สังคมเป็นอย่างดี มีความประพฤติ พฤติกรรมอันพึงประสงค์น่ายกย่อง จากม.1ถึง ม.6 ไม่เคยทำความผิดอันตรายร้ายแรง ไม่มีพฤติกรรมน่ารังเกียจเลย ไม่เคยมีปัญหาเรื่องยาเสพติด อบรมมุข อยากให้จับประเด็นตรงนี้ขึ้นมาชูให้โดดเด่นเป็นอัตลักษณ์ของหนองคายให้ได้”

4.2 จัดการทำประชาพิจารณ์ (Public Hearing) ในงานตลาดนัดความดี วิถีพุทธ วิถีไทย ณ วัดโพธิ์ชัยพระอารามหลวง ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย เมื่อวันที่ 9 กันยายน พ.ศ. 2554 ได้ผลสรุปและข้อเสนอแนะดังนี้

4.2.1 นายสังข์ ใจงาน ศึกษาพิเศษชำนาญการพิเศษ สำนักงานการมัธยมศึกษาพื้นที่จังหวัดหนองคาย เขต 21 ได้แสดงความคิดเห็นว่า “การบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรม ถือว่าสำคัญหมดทั้ง 4 ด้าน ถ้าขาดด้านใดด้านหนึ่งแล้ว ถือว่าไม่สมบูรณ์ อาหารสัปปายะ อย่างมองเรื่องอาหารอย่างเดียว เรื่องของงบประมาณ เรื่องอย่างอื่นด้วย เงินอุดหนุนเงินงบประมาณ อันต้งหนึ่งนั่นก็คือบุคลากร เพราะบุคคลสำคัญเกี่ยวข้องกับทุกภาคส่วน ชัมมสัปปายะ ควรเพิ่มโยนิโสมนสิการเข้ามา หลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ที่ขาดไม่ได้คือ ขอข้อสอบ เอ็นที โอนีตของเรามอบให้มาแล้วทำเอง เรื่องหลักสูตรควรคำนึงถึงคุณภาพมาตรฐานการศึกษาด้วย เรื่องการประเมินภายนอกด้วย เรื่องมาตรฐานการศึกษา ต้องเกี่ยวข้องด้วย ศาสนปฏิบัติ ธรรมะบาติ เพิ่มเติมเข้ามาอีก ในเรื่องอาคารเรียน ก็จะต้องเจาะจงในส่วนของธรรมาวาสว่าเป็นอย่างไร ห้องเรียนที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของหนองคายทำอย่างไร จัดอย่างไร มีองค์ประกอบอะไรบ้าง ไม่ใช่แค่ 3 เขตเท่านั้นพอ แต่เจาะจงว่าในส่วนธรรมาวาส ส่วนไหน อาคารไหนบ้างที่ควรจะมี ในเขตพื้นที่ของผม ในแต่ละโรงเรียนแบ่งซอยออกเป็นห้อง ๆ ห้องดนตรี ห้องวิทย์ ห้องภาษา ավաւճււթ วิทยาลัย โรงเรียนพระปริยัติ อันไหนที่เอื้อ สำเร็จแล้ว ยกตัวอย่างในหนองคาย เป็น โชน A B C D เอคือ ดี

มาก ปี่คือ ดี ซี่คือ พอใช้ ดีคือ ไม่ดี มีโรงเรียนไหนบ้างที่เอ โหนบ้าง บี โหนบ้างซี่ และ โหนบ้างดี จับเด่นของเอปี่ซี่ ก็จะเป็นเด่นในจังหวัดหนองคาย”

4.2.2 อาจารย์สมพงษ์ หมวดโรสง นักวิชาการชำนาญการพระพุทธศาสนา สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดหนองคาย ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า “การบริหารในเรื่องของ บุคคลสัปบายะ คุณลักษณะ บุคลิก สิ่งที่บุคคลต้องมี ลักษณะผู้บริหารฆราวาสจะต้องมี พรหมวิหาร 4 ในอันที่ที่จะขับเคลื่อนทิศทางให้ชัดเจน ถ้าบุคคลที่เป็นบุคคลสัปบายะก็จะต้องมีส่วนร่วมถึง สำนักพุทธด้วยซึ่งเป็นบุคคลที่มีส่วนมากบ้างน้อยบ้าง ที่จะสนับสนุนควรจะมีทิศทางที่จะบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติที่ชัดเจน บุคลากรจะได้นำทิศทางตรงนั้นมาปรับวิธีการทำงาน เพื่อเป็นการส่งเสริมสนับสนุน มีติดตามประเมินผล ดูแลควบคุมมาตรฐาน ในเรื่องอาวาส สถานที่ มีกฎหมายหลายเรื่องมาเกี่ยวข้อง เรื่องป่าไม้ เข้ามาด้วย ส่วนใหญ่โรงเรียนพระปริยัติธรรม เป็นวัดมีป่าไม้สมบูรณ์ไม่มีปัญหาอะไร หรือกฎหมายอื่น ๆ ในห้องโสต ห้องคอมฯ เป็นมาตรฐานของการบริหารจัดการสถานศึกษา”

4.3 จัดทำประชาพิจารณ์ (Public Hearing) ในงานประชุมเป็นกรณีพิเศษ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ทั้งฝ่ายอาณาจักร และศาสนจักร มีเจ้าคณะจังหวัดหนองคาย ผู้ว่าราชการจังหวัดหนองคาย หัวหน้าส่วนราชการ พระสังฆาธิการ เป็นต้น เมื่อวันที่ 9 ตุลาคม พ.ศ. 2554 ณ ห้องประชุมสไบทิพย์ วัดโพธิ์ชัย พระอารามหลวง อ.เมือง จ.หนองคาย ได้ผลสรุปและข้อเสนอแนะดังนี้

4.3.1 ดร.พระครูสุญาณโสภิต ผู้จัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดพระธาตุนารายณ์บุรี ได้สรุปว่า “ในเรื่องกรอบแนวคิดการวิจัย 4 ด้าน ก็พอใช้ได้ การให้ความสำคัญเรื่อง บุคคลสัปบายะ เป็นอันดับแรก ถือว่าดี พอใช้ได้ เรื่องธัมมสัปบายะ การบริหารวิชาการหรือ ประยุกต์หลักธรรมมาใช้ในการบริหาร น่าจะเน้นหลักธรรมในทางพุทธศาสนาให้มากที่สุด เช่น ธรรมะหลักการบริหารเชิงพุทธ เป็นต้น จะได้ชัดเจนมากขึ้น”

4.3.2 พระครูสุตรัตนภรณ์ รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการโรงเรียนบาลีสาธิตศึกษาฯ วัดศรีษะเกษ ได้กล่าวว่า “การยกบุคคลสัปบายะมาเป็นส่วนสำคัญอันดับแรกถือว่าเหมาะสมแล้ว เพราะเมื่อบุคคลมีขวัญกำลังใจในการทำงานแล้ว เรื่องธัมมสัปบายะ หรืองานด้านวิชาการก็จะตามมา และอาวาสสัปบายะ และอาหารสัปบายะเช่นเดียวกัน”

4.3.3 พระครูวรดิษฐ์ชัยวัฒน์ รองผู้อำนวยการฝ่ายงบประมาณ โรงเรียนบาลีสาธิตศึกษาฯ วัดศรีษะเกษ ได้ให้ทัศนะว่า “เห็นด้วยว่าบุคคลสัปบายะเป็นเรื่องสำคัญ เพราะส่วนมากท่านก็มีจิตวิญญาณในการจัดการศึกษา โดยไม่เห็นแก่อำมิสตินจ้าง ไม่ได้คำนึงถึงเรื่องนี้ และเพราะตัว

ท่านมีศรัทธาและความปรารถนาดีต่อเยาวชน ลูกหลาน พระณเรที่ด้อยโอกาส ขาดโอกาส จึงได้รวมกลุ่มกันจัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมขึ้น และบริหารจัดการมาอย่างต่อเนื่อง ถึงแม้งบประมาณ หรืออบุคหนุนจะน้อยเพียงไรก็ตาม ไม่ได้คิดเป็นเชิงธุรกิจเลย มีพริกกินพริก มีเกลือกินเกลือ หรือกั๊กก้อนเกลือกิน ผู้บริหารส่วนใหญ่จะเป็นผู้เสียสละ ไม่ได้คิดถึงเรื่องค่าตอบแทนว่ามากหรือน้อยแต่ประการใด”

4.3.4 พระครูคุณสาร โสภณ ผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดจันทรมงคล ได้กล่าวไว้ว่า “โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ถือว่าเป็นลูกเมียน้อย งบประมาณก็น้อย อาคารสถานที่ก็ไม่เหมาะสม แต่ท่านผู้บริหารทั้งหลายได้ทำ ได้ดำเนินการอยู่นั้น ก็เพราะด้วยศรัทธา และมีใจรักในพระพุทธศาสนา ก็ขอชื่นชมอย่างมาก มีโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในเรื่องการบริหารจัดการโรงเรียน ส่วนนี้ถือว่าเป็น Best Practice ใช้หลาย ๆ โรงเรียน หลาย ๆ ที่มาเป็นแบบจะเป็นประโยชน์มาก”

4.3.5 พระครูพิศาลชัยธรรม ผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดขวัญเมืองระบือธรรม อำเภอบรบือ ได้กล่าวเสนอแนะว่า “บุคคล ธรรม อาวาส อาหาร กิติ ผมไม่มองในเรื่องมันเหมือนช็อกนอกร มันวุ่นวายแล้ว จะทำอย่างไรให้เกิดความเป็นสัปปายะมากยิ่งขึ้น จะดูแลให้ดียิ่งขึ้น ถึงจะน้อยก็ตาม แต่ให้ได้คุณภาพ การกำเนิดขึ้นจากเจ้าอาวาส ภูมิธรรมของท่านมีวิสัยทัศน์มาก พอสมควรจะสามารถทำให้โรงเรียนเกิดขึ้นได้ เรื่องสัปปายะเป็นเรื่องการศึกษาสงเคราะห์ของพระสงฆ์โดยตรง พยายามสงเคราะห์หลักธรรมให้เหมาะกับพระณเรของเราโดยตรง ปรับคำสอนของพุทธองค์ให้สอดคล้องกับกลุ่มสาระ ทำอย่างไรให้เด็กเมื่อเขาออกไปให้มีความศีลธรรม มารยาท มากที่สุด งบประมาณยังเป็นแค่อุดหนุน อาวาส เมื่อเข้ามาแล้ว ทำอย่างไรให้เด็กไม่มีอันตราย เกิดความรู้ มีคุณธรรม มีศีลธรรม มีภูมิคุ้มกัน มีความเคารพในศีลธรรม ไม่ให้เกิดปัญหา ไม่ให้สร้างปัญหา เด็กหลากหลายรูปแบบเข้ามา เราจะเยียวยาอย่างไร เขาบอบช้ำมามากแล้วจะช่วยเขาอย่างไร เราทำของเราให้เป็นวิถีพุทธให้เป็นการกุศล สงเคราะห์ ก็จะเป็นการประกาศ เผยแผ่ธรรมของพุทธองค์ให้กว้างไกล แต่ไพศาลไปยิ่งขึ้น”

4.3.6 ดร.อภิชาติ โภธิเสน ผู้จัดการโรงเรียนโพธิเสนวิทยา ผู้ประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอกเชิงอกิมาณ ได้ให้ข้อคิดว่า “ในการกำหนดกรอบให้เป็นอัตลักษณ์ ของโรงเรียนพระพุทธศาสนา มันเป็นเรื่องง่าย ๆ แต่เป็นเรื่องยาก ถ้ามีศรัทธา ลอดอดตาลงแล้ว เป็นจิตสาธารณะแล้ว ง่ายที่สุด ยกตัวอย่างว่า พวกคริสตเจ้าจัดการศึกษาอย่างไร ดูแล้วการจัดการศึกษาของเขามันได้ผล และคนก็ยอมรับกันทั่วโลก เขาเริ่มจากการให้การศึกษาฟรี จนถึงการขาย Education มีคนแห่กันไปเรียนทั่วโลก เขาทำกันอย่างไร เขาไม่ได้เป็นเอกเทศ เพราะฉะนั้นการกำหนดสัปปายะ ต้องมองให้ออก อันที่จริงผมเห็นด้วยอย่างยิ่ง ด้วยเหตุผลง่าย ๆว่า ทำอะไรก็ตามถ้ามันสัปปายะแล้ว มัน

สะดวก มันคล่อง มันจะประสบความสำเร็จ ธรรมสัปปายะ ควรเน้นเสขียวัตถ 75 ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของศาสนาเรา เพราะเรื่องนี้ เป็นเหตุที่เราจะได้มาซึ่งทรัพยากรทางศาสนา สร้างศรัทธาตรงนี้ เงินก็มา คนก็มา มองแล้วให้เกิดความงาม จิตใจของนักเรียนงาม ที่อยู่ทีกิน ให้เจริญขึ้น ค่อย ๆ ขยายสภาพของแต่ละสถานศึกษาต้องจัดให้เหมาะและเอื้อต่อความเป็นสัปปายะที่มีคุณภาพ ต้องดูบริบทของแต่ละสถานศึกษาด้วย ต้องคำนึงถึงผู้เรียนให้เกิดศรัทธาให้ได้ ผลผลิตต้องสำเร็จ”

4.3.7 อาจารย์ ดร.ศักดิ์พงศ์ หอมหวล อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วมมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ได้กล่าวสรุปว่า “ในสถานการณ์ที่สังคมไทยกำลังมีคำถามเยอะ ๆ นี้ การที่เกิดกลุ่มเฉพาะพื้นที่พร้อมที่จะสร้างคุณงามความดีให้กับพื้นที่ก็เป็นสิ่งที่ต้องให้กำลังใจกันและกัน ทางมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามก็มุ่งหวังว่า นักศึกษาระดับปริญญาเอก หรือว่าที่ คีออคเตอร์ทุก ๆ คน เมื่อผ่านการเรียนรู้จากกระบวนการของมหาวิทยาลัยเราแล้ว เราใช้คำว่า ต้องให้ลูกศิษย์ของเราเดินอยู่ในพื้นที่ได้อย่างสง่างาม เราตั้งความหวังของเราไว้อย่างนั้น กระบวนการเรียนรู้ในเชิงพื้นที่ โดยผู้วิจัย จะเป็นผู้นำที่สง่างาม ผมค่อนข้างที่จะเชื่อไว้อย่างนั้น การเกิดขึ้นของแนวคิดที่หลงทีกำลังก่อตั้งสถาบันสัปปายะลุ่มน้ำโมง ผมเห็นผลของการวิจัย เห็นข้อเสนอแนะตรงนี้แล้วค่อนข้างสบายใจว่า งานชิ้นนี้รับรองไม่ขึ้นหิ้งแน่นอน การเป็นสถาบันสัปปายะลุ่มน้ำโมงนั้น ผมคิดว่ามันจะเป็นของขวัญให้ชาวท่าบ่อ ชาวหนองคาย ในฐานะที่ได้เรียนระดับปริญญาเอก จะช่วยกันสรรสร้างสังคมให้อยู่เย็นเป็นสุข สงบ ร่มเย็น ดังที่เราต้องการ”

4.4 ผู้วิจัยปฏิบัติตามที่ผู้เชี่ยวชาญเมตตาชี้แนะแล้วนำเข้าสู่เสนอต่อที่ประชุมสงฆ์ประจำจังหวัดหนองคาย ซึ่งมีการประชุมประจำเดือนเจ้าคณะอำเภอ เลขานุการเจ้าคณะอำเภอทุกอำเภอในเขตจังหวัดหนองคาย ณ วัดศรีชมชื่น ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ด้วยวิธีกฎบัตรของท่านพุทธทาส (พุทธทาส อินทปยุ โย. 2553 : 6-12) เมื่อวันที่ 20 มีนาคม พ.ศ. 2555 สรุปผลได้ดังนี้

4.4.1 การบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา โดยประยุกต์ใช้หลักสัปปายะธรรมมีความเหมาะสม และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด เพราะหลักสัปปายะเป็นหลักธรรมเชิงปฏิบัติการในการที่จะทำให้โรงเรียนพระปริยัติธรรมสามารถขับเคลื่อนไปได้ ด้วยความเป็นเอกลักษณ์ อุดมการณ์ของพระพุทธศาสนา ของวงการคณะสงฆ์ไทยด้วย

ที่ประชุมยอมรับมติเป็นเอกฉันท์

4.4.2 การบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา โดยประยุกต์ใช้หลักสัปปายะธรรม มีความถูกต้องในเชิงหลักธรรม และเชิงเนื้อหาอยู่ในระดับมากที่สุด เพราะหลัก

พุทธธรรมนั้นเป็นหลักธรรมที่เป็นของแท้ ส่งผลต่อผู้ประพฤติปฏิบัติตามโดยไม่ต้องสงสัย เห็นผลได้จริงในปัจจุบัน และอนาคต

ที่ประชุมยอมรับมติเป็นเอกฉันท์

4.5 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล การบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา โดยประยุกต์ใช้หลักสัปปายะธรรม มีกิจกรรมที่เหมาะสม ดังต่อไปนี้

4.5.1 ด้านบุคคลสัปปายะ มี 3 กิจกรรม คือ 1) กิจกรรม 1 พระ 1 ทุน 1 วัด (พัฒนาครูผู้สอนพระต้นแบบ) 2) กิจกรรมพระดีศรีหนองคาย และ 3) กิจกรรมสามเณรดีศรีโรงเรียน

ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมด้านบุคคลสัปปายะ ผู้บริหาร ครูผู้สอน และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมทั้ง 3 กิจกรรมอยู่ในระดับน้อยถึงปานกลาง แต่หลังเข้าร่วมกิจกรรม มีความพึงพอใจต่อ 3 กิจกรรมอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด

4.5.2 ด้านธัมมสัปปายะ มี 3 กิจกรรม คือ 1) กิจกรรมโอวาทธรรมกำลังใจ (สร้างขวัญกำลังใจในการเรียนการสอน) 2) กิจกรรมต้นไม้สอนธรรม และ 3) กิจกรรมมารยาทศีรีษะเกษ

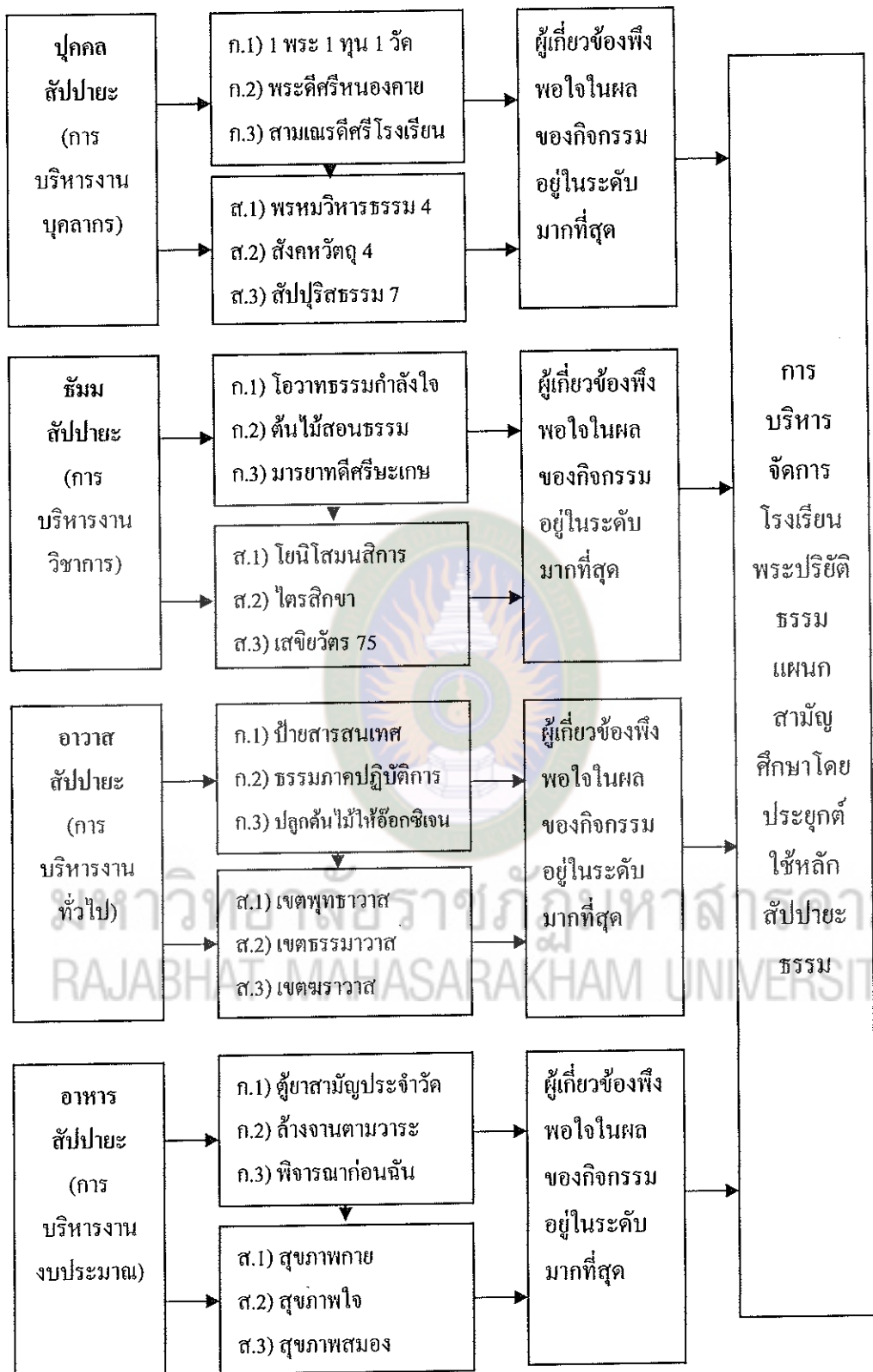
ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมด้านบุคคลสัปปายะ ผู้บริหาร ครูผู้สอน และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมทั้ง 3 กิจกรรมอยู่ในระดับน้อยถึงปานกลาง แต่หลังเข้าร่วมกิจกรรม มีความพึงพอใจต่อ 3 กิจกรรมอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด

4.5.3 ด้านอาวาสสัปปายะ มี 3 กิจกรรม คือ 1) กิจกรรมป้ายสารสนเทศ 2) กิจกรรมธรรมภาคปฏิบัติการ และ 3) กิจกรรมปลูกต้นไม้ให้ออกซิเจน

ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมด้านบุคคลสัปปายะ ผู้บริหาร ครูผู้สอน และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมทั้ง 3 กิจกรรมอยู่ในระดับน้อยถึงปานกลาง แต่หลังเข้าร่วมกิจกรรม มีความพึงพอใจต่อ 3 กิจกรรมอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด

4.5.4 ด้านอาหารสัปปายะ มี 3 กิจกรรม คือ 1) กิจกรรมตู้ยาสามัญประจำวัด 2) กิจกรรมล้างจานตามวาระ และ 3) กิจกรรมพิจารณาก่อนฉัน

ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมด้านบุคคลสัปปายะ ผู้บริหาร ครูผู้สอน และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมทั้ง 3 กิจกรรมอยู่ในระดับน้อยถึงปานกลาง แต่หลังเข้าร่วมกิจกรรม มีความพึงพอใจต่อ 3 กิจกรรมอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด

แผนภาพที่ 14 แสดงการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา โดยประยุกต์ใช้หลักสัปายะธรรม